

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо проведення практичних занять та організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ»

У 3-х ч.

*(для студентів 2 курсу денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти, спеціальності
035 – Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська)*

Частина 3

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2021

Методичні рекомендації щодо проведення практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Історія української та зарубіжної літератури» : у 3-х ч. (для студентів 2 курсу денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 035 – Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська). Частина 3 / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Т. В. Михайлова, О. Ю. Келюх. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – Ч. 3. – 60 с.

Укладачі : канд. філол. наук, доц. Т. В. Михайлова,
ст. викл. О. Ю. Келюх

Рецензент

О. Л. Ільєнко, доктор педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою іноземних мов, протокол № 13 від 10 червня 2021 р.

Методичні рекомендації укладено відповідно до вимог робочої програми з навчальної дисципліни «Історія української та зарубіжної літератури» та мають на меті допомогти студентам-філологам підготуватися до практичних занять із цієї дисципліни, організувати самостійну роботу щодо вивчення матеріалів з історії української та зарубіжної літератури ХХ століття.

Призначено для студентів 2 курсу денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 035 – Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська.

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Методичні рекомендації щодо вивчення навчальної дисципліни «Історія української та зарубіжної літератури»	5
2 Плани практичних занять. III семестр	7
Змістовий модуль 3.1 Література першої половини XX століття	7
Практичне заняття 3.1 Українська література першої половини XX століття.....	7
Практичне заняття 3.2 Оповідання «Евелін» Джеймса Джойса.....	10
Практичне заняття 3.3 Філософія модернізму у творчості В. Вулф (роман «Місіс Деллоуей»).....	15
Практичне заняття 3.4 Рання творчість Е. Хемінгвея: мова і стиль.....	17
Практичне заняття 3.5 Поезія і драматургія Федеріко Гарсія Лорки.....	19
Змістовий модуль 3.2 Література другої половини XX століття	22
Практичне заняття 3.6 Українська література другої половини XX століття.....	22
Практичне заняття 3.7 Роман Михайла Булгакова «Майстер і Маргарита».....	24
Практичне заняття 3.8 «О чудовий новий світ!» Олдоса Гакслі: особливості жанру антиутопії.....	26
Практичне заняття 3.9 Екзистенціалізм у літературі. Творчість А. Камю... ..	28
Практичне заняття 3.10 «Сумна чарівність речей» в оповіданнях Ясунарі Кавабата.....	30
Змістовий модуль 3.3 Література постмодернізму	32
Практичне заняття 3.11 Латиноамериканська література XX ст. Творчість Г. Гарсія Маркеса і Х. Л. Борхеса.....	32
Практичне заняття 3.12 Роман У. Еко «Ім'я троянди»: постмодерністська концепція світу і людини.....	34
Практичне заняття 3.13 Роман-притча «Володар мух» у художньому світі В. Голдінга.....	36
Практичне заняття 3.14 Романи Джона Фаулза як вираження постмодерністського світобачення.....	39
Практичне заняття 3.15 Постмодернізм в англійській та німецькій літературах.....	42
Список художніх текстів для читання	45
Схеми аналізу творів різних жанрів	46
Теми науково-дослідних робіт	49
Питання для іспиту з історії української та зарубіжної літератури XX ст.	50
Термінологічний словник	51

ВСТУП

Матеріали видання розроблено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Історія української та зарубіжної літератури» для студентів спеціальності «Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно)», згідно з якою передбачено, що в третьому семестрі (II курс) студенти повинні опанувати особливості розвитку української та зарубіжної літератури ХХ століття.

Третій модуль курсу складається із трьох змістових модулів:

а) перший присвячений розглядові творчості письменників першої половини ХХ століття (від 1910-х рр. до кінця Другої світової війни, яка помітно вплинула на суспільно-політичне життя країн світу), особливостям нового художнього мислення (модернізм, авангардизм), виявленню загальних закономірностей і національної специфіки у творчості зарубіжних письменників;

б) два інші більш детально виявляють, як соціальні катаклізми епохи вплинули на художнє мислення письменників 1940–1990-х рр., як взаємодіяли література й наука, НТП, філософія, політика, суспільство та особистість, як постав і розвивався постмодернізм у другій половині ХХ століття.

Пропонований етап історико-літературного процесу (ХХ ст.) є більш складним для розуміння порівняно з попередніми літературними епохами. Концепція курсу передбачає аналіз соціокультурного та історико-літературного контексту ХХ ст., вивчення літературного процесу, виявлення традиційного і новаторського, класичного, елітарного і масового, спільного і масового, утвердження загальнолюдських моральних цінностей.

Видання містить плани практичних занять і завдання до них, список обов'язкової та додаткової художньої літератури, створеної у ХХ столітті, термінологічний мінімум, питання до іспиту, список художніх творів для читання, схеми аналізу літературних творів різних жанрів і рецензії, теми творчих робіт, термінологічний словник, список критичної літератури.

Методичні рекомендації мають на меті допомогти студентам організувати самостійну роботу щодо вивчення історико-літературних періодів ХХ ст., основних художніх напрямів, творчості письменників зазначеного періоду, аналізу літературних творів, а також допомогти підготуватися до практичних занять та іспиту з історії української та зарубіжної літератури. Зміст і тематика практичних занять відповідають лекційному курсу. Кожне практичне заняття розраховане на дві академічні години.

Уривки творів до практичних занять узято із творів, розміщених у вільному доступі в Інтернеті.

Видання рекомендоване студентам-філологам, викладачам, усім, хто цікавиться українською та світовою літературою.

1 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

Навчальна дисципліна «Історія української та зарубіжної літератури» має на меті забезпечити літературознавчу підготовку студентів-філологів, оскільки формує літературознавчу й комунікативну компетентність, надає цілісне уявлення про художню літературу й літературну критику як систему. Програмою передбачено проведення лекційних і практичних занять, спрямованих на здобуття відомостей з історії формування й розвитку літературного процесу в окремих країнах і у світі загалом, розвиток умінь і навичок аналізу художніх текстів і літературознавчих понять, що повинно сприяти формуванню особистості майбутнього перекладача.

Під час *лекційних занять* студенти мають уважно слухати, занотовувати основну інформацію. Особливу увагу варто приділяти соціально-історичній зумовленості розвитку літературного процесу, жанрові та ідейно-тематичним проблемам, опануванню літературознавчими поняттями, без застосування яких неможливо зрозуміти інформацію, подану на лекціях та в критичних працях. Після прослуховування лекційного матеріалу варто обов'язково ознайомитися з літературно-критичними працями, що й допоможе засвоїти потрібний обсяг навчальної інформації та зазначений мінімум літературознавчих термінів.

На *практичних заняттях* заплановано виконання таких завдань: обговорення питань з історії розвитку літературного процесу в окремих країнах у певні епохи, змісту художніх творів та основних положень літературно-критичних праць; проведення фронтальних усних і письмових опитувань; виконання завдань, поданих у планах практичних занять; проведення тестувань для оцінювання ступеня засвоєння навчального матеріалу, літературознавчої термінології, результатів самостійної роботи студентів, ступеня сформованості потрібних умінь і навичок. Головну увагу слід приділяти читанню художніх творів і їх літературознавчому аналізу. Студенти повинні не просто впізнавати певні факти, явища, поняття, але й встановлювати логічні взаємозв'язки між поняттями, образами, творами, а також самостійно продукувати тексти на відповідну тематику відповідно до літературних норм, вимог до стилю та жанру. Також здобувачі освіти мають навчитися висловлювати власні погляди й думки, доводити їх, брати участь у дискусіях і диспутах тощо.

Варто зауважити, що студенти мають не лише опановувати навчальний матеріал за конспектами і підручниками з історії зарубіжної літератури, але й ознайомлюватися з науковими розробками, статтями й монографіями провідних літературознавців, тобто приділяти увагу самоосвіті й самоконтролю, серйозно ставитися до вивчення потрібної, значної за обсягом інформації. Важливо також укладати доповіді й виголошувати їх на практичних заняттях, писати тези, готувати презентації до них і брати участь у науково-практичних конференціях тощо, що формуватиме навички дослідницької діяльності, цьому

сприяє й написання студентами дослідницьких робіт, теми яких подано в кінці цього видання.

Підсумковий контроль проводять у формі екзамену, який складається з відповідей на два теоретичні питання. Варто пам'ятати, що регулярне відвідування лекційних і практичних занять, конспектування лекцій і науково-критичних праць, прочитання творів і ведення читацького щоденника із виписуванням головних героїв, подій і фактів із художніх текстів сприяють повноцінному оволодінню професійними знаннями, формуванню власних умінь і навичок дослідницької діяльності, допомагає економити зусилля на віднаходження потрібної інформації, критичних джерел та їх вивчення, а також, як наслідок, допомагає підготуватися до екзамену й успішно його скласти.

Підготовку до екзамену варто розпочинати з початку семестру (викладач повідомляє студентам усі вимоги й настанови щодо цього. Потрібно виконувати перелічені вище дії щодо опанування інформацією, потрібною для складання екзамену). Протягом семестру важливо доповнювати, систематизувати, коригувати здобуті знання, користуючись порадами викладача, відвідуючи консультації тощо.

Основні вимоги до відповіді на практичному занятті: знати зміст художніх текстів, основні літературознавчі поняття; головні принципи художніх напрямів і течій; основні факти біографії письменників; засади літературного аналізу, основні положення критичних джерел; уміти визначати естетичну вартість, жанрово-тематичну специфіку, композиційну структуру, особливості образної системи, мови й стилю художніх творів; розуміти національну специфіку та художню самобутність літератури; уміти залучати літературний контекст, проводити аналогії, порівнювати різні твори світової та української літератури; дотримуватися мовних норм у висловлюваннях.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІІІ СЕМЕСТР

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.1 ЛІТЕРАТУРА ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Практичне заняття 3.1 УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

План

1. Культурно-національне відродження 1917–1934 рр.: умови, тенденції, напрями й течії, проблеми розвитку, здобутки національної літератури періоду. Визначення шляхів розвитку української літератури: літературна дискусія 1925–1927 рр.
2. Літературні угруповання українських письменників: завдання, проблематика творчості.
3. Українська проза, поезія, драматургія: генеза жанрів, проблематика, поетика, традиції та новаторство.
4. «Розстріляне відродження»: причини й наслідки.
5. Особливості розвитку української літератури другої половини 1930-х – першої половини 1950-х рр. Участь національних письменників у Другій світовій війні.

Завдання

1. Прочитати твори: «Я (Романтика)» і «Кіт у чоботях» М. Хвильового; роман «Місто» В. Підмогильного; поезії П. Тичини, М. Рильського, В. Сосюри; п'єсу «Маклена Граса» М. Куліша; кіноповість «Україна в огні» та оповідання «Воля до життя» О. Довженка.
2. Виписати дефініції понять: *авангардизм, алюзії, гумор, іронія, кіноповість, модернізм, дискусія, імпресіонізм, неокласицизм, новаторство, памфлет, поетика, «Празька школа», ремінісценції, рима, ритміка, символізм, соціалістичний реалізм, сатира, строфа, урбаністичний роман, усмішка, футуризм*. Перекласти їх англійською мовою, вивчити.
3. Поміркувати на такі теми (роман «Місто» В. Підмогильного): а) Степан Радченко – кар'єрист чи егоїст, переможець чи переможений; б) елементи екзистенціалізму в романі; в) жіночі образи в романі та їхнє значення.
4. Поміркувати про традиції драматургів-попередників у творчості М. Куліша, його новаторство та причини актуальності п'єс автора в наш час.
5. Схарактеризувати особливості ідіостилю М. Хвильового в новелі «Кіт у чоботях» за поданим уривком.
– *А то ще: під капелюшком голена голова – не для моди, а для походу, для простору.*
І нарешті – чоботи.
Ну, тут ясно:
подивіться на малюнок, той, що за дитинства.
Досить?

*А тепер про її зовнішність, а потім –
про неї...*

...Зовнішність.

Русява? Чорнява?

Ясно – жучок.

А втім, це не важно...

...Очі... ах, ці очі... Я зовсім не роман пишу, а тільки маленьку пісню.

Але треба й про очі.

Очі –

– теж жучок.

Йще дивіться на її очі: коли на бузину впаде серпневий промінь – то теж її очі.

*А от ніс (для панянок скандал!)... ніс – головка від цвяшка: кирпатенький
(«Киртик!» – казали й так, поза очі тільки).*

Ну, ще зріст.

Ясно: «кіт у чоботях».

*А втім, я зовсім не хочу ідеалізувати товариша Жучка, я хочу написати
правду про неї – уривок правди, бо вся правда*

– то ціла революція.

*Тепер мій читач чекає від мене, мабуть, цікавої зав'язки, цікавої
розв'язки, а від «кота в чоботях» – загально визнаних подвигів, красивих рухів –
– іще багато чого.*

Це даремно.

*Ми з товаришем Жучком не міщани, красивих рухів у нас не буде:
у товариша Жучка не буде.*

За цим звертайтеся до гітарних героїв гітарних поем.

*Товариш Жучок – це тільки «кіт у чоботях» із жвавими рухами, з
бузковим поглядом, що ходить по бур'янах революції і, як мураль, тягне сонячну
вагу, щоб висушити болото...*

А яке – ви самі знаєте.

6. Прочитати уривки з поезій П. Тичини. Схарактеризувати особливості мови й віршування. Указати ознаки експериментаторства.

«А я у гай ходила...»

А я у гай ходила

по квітку ось яку

а там дерева люлі

і все отак зозулі

ку

ку ... (1917)

Арфами, арфами...

Арфами, арфами –

золотими, голосними обізвалися гаї

Самодзвонними:

Йде весна

Запашна,

Квітами-перлами

Закосичена. (1913)

«Сійте...»

...

Ударте у мідь, обезхмарте!

«Десь надходила весна...»

Десь надходила весна. – Я сказав їй: ти весна!

Сизокрилими голубками

*Вірте (не лірте!), ідіть,
фанфарами крикніть вночі:
дієзи, дієзи в ключі! (1919)*

*У куточках на вустах
Їй спурхнуло щось усмішками –
Їй потонуло у душі... (1917)*

«Листя падає...»

*Листя
падає
Осінь листопадує
По доріжці, на 'дній ніжці
Вітер робить
Па
Де ж
Був Аполлінер
Вітер
Стер (1921)*

«Не дивися так привітно...»

*Не дивися так привітно,
Яблуневоцвітно.
Стигнуть зорі, як пшениця:
Буду я журиється.
Не милуй мене шовково,
Ясно-соколово.
На схід сонця квітнуть рожі:
Будуть дні погожі... (1918)*

Люблю астрономію...

*Люблю
астрономію,
музику
і жінку.
Астрономія воздвижує,
музика оп'яняє,
жінка дивує –
у голосі, у погляді, навіть у
посмішці –
жінка завжди рождає. (1922)*

Лю

*І тільки пташка за вікном:
тріолями, тріолями!
– А якже краса? І невмирущість? –
Пригадую (аж смішно): повік з тобою! –
заприсягала кохана. –
Очевидячки люди лише по духу
енгармонійні.
Бо
всі трагедії й драми – врешті є консонанси. (1920)*

7. Підготувати доповідь на тему «Участь українських письменників у Другій світовій війні».

Література

1. Безхутрий Ю. М. Хвильовий: проблеми інтерпретації. – Харків: Фоліо, 2003. – С. 118–140. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://chtyvo.org.ua/authors/Bezkhutryi_Yurii/Khvylovui_problemy_interpretatsii/
2. Бібік В. Хронотоп у романі Валер'яна Підмогильного «Місто» / В. Бібік // Літературознавчі обрії. Праці молодих учених. – 2010. – Вип. 18. – С. 61–64. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38418/11-Bibik.pdf?sequence=1>
3. Деркач Л. Трансформація подорожі міфологічного героя у структурі наративної моделі «Міста» В. Підмогильного / Л. Деркач // Слово і Час. – 2007. – №4. – С. 12–18. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11064/02-Derkach.pdf?sequence=1>

4. Художній процес: 20-30-і роки // Історія української літератури. ХХ століття : навч. посібник: У 2-х кн. / за ред. В. Г. Дончика. – Київ : Либідь, 1993. – Кн. 1: 1910–1930-і роки. – С. 125–148. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://litmisto.org.ua/?page_id=2134

5. Лавріненко Ю. Розстріляне Відродження / Ю. Лавріненко. – Київ : Просвіта, 2001. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://chtyvo.org.ua/authors/Lavrinenko_Yurii/Rozstriliane_vidrozhennia_zbirka/

6. Літературознавчий словник-довідник /Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів. – Київ : Академія, 1997. – 752 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://shron1.chtyvo.org.ua/Hromiak_Roman/Literaturoznavchyi_slovyk-dovidnyk.pdf

7. Родіонова І. Історія української літератури ХХ століття : навч.-метод. посібник / І. М. Родіонова. – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2020. – С. 25–37. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/805/1/%D0%A0%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%86%D0%A3%D0%9B_%D0%A5%D0%A5.pdf

8. Українська література ХХ століття : навч.-метод. посіб. для студентів 2 курсу / упоряд. О. В. Слюніна. – Харків : Вид-во НУА, 2018. – С. 6–83. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/1944/1/%D0%A1%D0%9B%D0%AE%D0%9D%D0%86%D0%9D%D0%90_%D0%A3%D0%BA%D1%80%20%D0%BB%D1%96%D1%82%20%D0%A5%D0%A5%20%D1%81%D1%82_%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA2018.pdf

9. Наливайко Д. Замітки щодо генези й типології соціалістичного реалізму / Д. Наливайко // Слово і Час. – 2008. – № 9. – С. 46–52. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/131878>

Практичне заняття 3.2 ОПОВІДАННЯ «ЕВЕЛІН» ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА

План

1. Джеймс Джойс про мистецтво, літературу й завдання митця.
2. Місце збірки «Дублінці» у творчості Дж. Джойса.
3. Структура збірки «Дублінці» й місце в ній оповідання «Евелін».
4. Аналіз оповідання «Евелін»: тема; спосіб викладу; особливості хронотопу; епіфанія у фіналі та ідея твору; композиція оповідання та особливості конфлікту; місце оповідання «Евелін» у творчості Дж. Джойса.
5. Місто як персонаж у збірці «Дублінці». Образи дублінців.
6. Вплив художнього методу Дж. Джойса на літературу ХХ століття.

Завдання

1. Прочитати збірку оповідань «Дублінці» Д. Джойса.
2. Виписати дефініції понять: *модернізм*; *«потік свідомості»*; *хронотон*; *традиції*; *новаторство*; *епіфанія*; *збірка*; *оповідання*. Перекласти англійською.
3. Проаналізувати оповідання «Евелін». Поміркувати, яким чином епіфанія виявляється в збірці «Дублінці» і, зокрема, в оповіданні «Евелін».
4. Ознайомитися з творами Джойса «Портрет митця замолоду», «Улісс», «Джакомо Джойс». Визначити, як відбувається становлення творчої особистості в романі «Портрет митця замолоду». У чому автобіографізм цього твору?
5. З'ясувати, у чому полягає своєрідність потоку свідомості героїв роману «Улісс» (епізоди 2 і 3 – Стівен Дедалус; епізоди 4 і 5 – Леопольд Блум; епізод 18 – Моллі). Виявити особливості викладу в поданих нижче уривках з роману «Улісс» Дж. Джойса. Чому саме такі форми оповіді / розповіді обрав автор? Визначити, у чому модернізм роману «Улісс».

Епізод третій (уривок)

Він підступив ближче до води, і черевики вгрузли у вогкий пісок. Його привітав свіжий подув пружного вітру, загравши на напружених, як струни, нервах; вітру, насиченого сонячними променями. Стривай-но, хіба я збирався брѳохати аж до маяка Кіша? Він ураз спинився, і його ноги стали поринати у мокву. Вертайся.

Вертаючись, він озирнув берег до південного рогу, і ноги знову стали поринати в нові западини. А у вежі під склепіннями холодна кімната чекає. З вежі безнастанно рухаються промені світла, рухаються безнастанно і повільно, як грузнуть мої ноги; повзуть, спрямовуючись на сутінки по циферблату підлоги. Сині сутінки — то вечір, а темно-сині — це ніч. У темряві склепіння вони чекають, їхні відсунуті стільці з моєю валізою-обеліском навколо столу з неприбраними тарілками. Хто їх поміє? Ключ у нього. Я не спатиму там цієї ночі. За зачиненими дверима мовчазної вежі спочивають їхні сліпі тіла — мисливця на пантер та його пойнтера. Гукнеш — відповіді не буде. Він вивільнив засмоктані моквою ноги і рушив назад понад дамбою з валунів. Усе бери й нічого не віддавай. Моя душа іде зі мною поряд, форма форм. На чатах на нічних край скель сріблясто-чорних я крокую і чую Ельсинора спокусливий приплив.

Епізод 4 (уривок)

Ступивши через поріг, він застромив руку в кишеню штанів, шукаючи ключа. Немає. У тих штанях, що я скинув. Треба його забрати. Картопля є. Шафа скрипить. Не варто її турбувати. Вона перевернулася уві сні. Він тихотихенько причинив за собою двері, так що стулка зайшла за поріг, ледача ляда. Буцімто зачинені. Нічого, перебуде, доки я вернусь.

Він подався на сонячний бік, обійшовши нещільно прикритий люк біля сімдесять п'ятого номера. Сонце замалим не сягало шпилья церкви святого Георга. Удень, мабуть, буде спека. А надто в чорному вбранні. Чорний колір править за провідника, рефлектора (чи то рефрактора?) тепла. Але ж не гоже з'явитись у тому світлому костюмі. Вирядився, наче на пікнік. Він ішов,

раз по раз спроквола заплющуючи повіки, тішачися теплом. Хлібний фургон Боланда доправляє на лотках наші насуцний, але вона віддає перевагу вчораїшньому буханцю, пирогам з хрумкою гарячою скоринкою. Почуваєшся молодим. Десь на сході, на світанку; вийти удосвіта, мандрувати навколо землі поперед сонця, випередити його на день. Так іти роками, не старіючи формально ні на день. Простувати понад берегом, чужим краєм, дійти до міської брами, там вартовий, теж старий вояка, з пишними вусами, як у старого Твіді, схилився на довгий спис. Блукати вулицями, де над вікнами понапинані тенти. Повз тебе обличчя в тюрбанах. Темні печери килимових крамниць, здоровань, лютий турок сидить по-турецькому і курить люльку зі скрученим цибухом. На вулицях волають торговці. Пити воду, засмачену солодким укропом, шербетом. Блукати цілісінський день. Може, стріну й одного-двох розбійників. Ну що ж, зустріну. Сонце схиляється до заходу. Між колонами тінь мечеті: мулли з сувоєм. Дрож дерев, сигнал, вечірній вітер. Я проходжу. Тьмяніє золоте небо. На порозі стоїть мати, дивиться. Гукає додому дітей незрозумілою мовою. Висока стіна; за нею бринькають струни. На нічному небі місяць, фіялковий, кольору нових підв'язок Моллі. Струни. Слухай. Дівчина грає на інструменті, як це він зветься: цимбали. Я йду далі.

Епізод 17 (уривок)

Якими паралельними курсами йшли Блум і Стівен на зворотному шляху?

Вирушивши об'єднано, нормальною прогулянковою ходою, з Бересфорд-плейс, вони подалися по Долішній та Середній Гардинер-стрит та по Маунтджой-сквер, в указаному порядку, на захід; потім, уповільненим кроком, обидва збиваючись ліворуч, помилково через Гардинер-плейс до самого рогу Темпл-стрит; тоді, повільною ступою, із зупинками, збиваючись праворуч, по північному боці Темпл-стрит до Гардвік-плейс. Просуваючись, такі вельми несхожі, неквапливим прогулянковим кроком, обидва перетнули круглу площу перед церквою Св. Георгія по діаметру, позаяк хорда всякого круга коротша за ту дугу, що на неї спирається.

Які теми обговорював цей дуумвірат під час тих його мандрів?

Музику, літературу, Ірландію, Дублін, Париж, дружбу, жінок, дієту, вплив газового освітлення або ще світла ламп розжарювання й дугових на зростання довколишніх паразеліотропічних дерев, загальнопрístupні муніципальні сміттєві урни для невідкладних потреб, римо-католицьку церкву, безшлюб'я духівництва, ірландську націю, навчальні заклади єзуїтів, різноманітні професії, вивчення медицини, проминулий день, підступний вплив передсуботи, Стівенову непритомність.

Чи ж виявив Блум спільні чинники спорідненості в їхніх відповідно схожих та несхожих реакціях на пережите?

Обидва були чутливі до художніх вражень, віддаючи перевагу музичним перед пластичними чи живописними. Обидва схилилися до континентального устрою життя, цураючись острівного, і воліли жити по цей бік Атлантики, а не по той. Обидва, діставши ранній домашній гарт і впадкувавши зухвалу схильність до інакодумства й протистояння, відкидали численні

загальноприйняті релігійні, національні, соціальні й моральні доктрини. Обидва визнавали то стимулювальний, то притуплювальний, по чергово, вплив магнетичного тяжіння протилежних статей.

Чи розбіжні мали вони погляди на які-небудь речі?

Стівен відверто не погоджувався з Блумовою думкою щодо важливості дієтичного й громадянського самовдосконалення, тоді як Блум не погоджувався, мовчки, зі Стівеновою думкою стосовно вічного утвердження людського духу в літературі...

Епізод 18 (уривок)

Так тому що такого з ним ніколи не було просити сніданок у ліжку там парочку яєчок відколи ото в готелі «Міський герб» коли знай прикидався буцім хворий-хворезний та голоском умирущо смиренным клеїв із себе принца аби зацікавити ту стару руїну місис Ріордан гадалося що діло склалося а та нам і не подумала відмовити відписала хоч би скупердяга фертинг-вертинг усе на молебні-велебні за свою душку-скупушку навіть собі на денатур на джур потратити не давав їй жур ті 4 пенси продзижчала мені всі вуха про болячки свої скрухи а ще ці вічні балаки-пасталаки про політику відкусити по ліктику про землетруси та кінець світу та дайте перш трішки потішки спаси сей світ Боже схоже коли б усі жінки були як вона вояки супроти декольте-купальте а їх же носити ніхто й не думав її просити була вона гадаю побожна бо вдруге жодному мужу й подивитися на неї не можна сподіваюся я ніколи не стану на неї схожа дивно що не вимагала нап'ясти нам на лиця чадру але чого в неї не забери була освічена а теревені її без скінчення все про містера Ріордана а той певне оцасливився втікиши від її аркана а її пес без чудес все обнюхував мої хутра...

Література

1. Вераксих И. Ю. Английская литература первой половины XX века. Творчество Д. Джойса и В. Вулф // Вераксих И. Ю. Зарубежная литература. XX век. Курс лекций. – Мозырь : Изд-во МГПУ, 2010. – 253 с. – С. 64–69. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://mspu.by/files/lit/veraksich_posobie_xxvek.pdf

2. Гарин И. Век Джойса / И. Гарин. – М. : Терра-Книжный клуб, 2002. – 848 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://www.james-joyce.ru/articles/vek-joyce.htm>

3. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури XX ст. : навч. посібник / Г. Й. Давиденко, Г. М. Стрельчук, Н. І. Гринчак. – 3-тє вид., переробл. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – С. 127–135. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhKh_stolittia.pdf

4. Дудова Л. В. Модернизм в зарубежной литературе / Л. В. Дудова, Н. П. Михайльская, В. П. Трыков. – М., 2001. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/dudova-mihalskaya-trykov-modernizm/dzhejms-dzhojs-mifotvorec.htm>

5. Кушнірова Т.В. Англійська література в культурологічному вимірі (модерний і постмодерний аспект): навчально-методичний посібник / Тетяна Кушнірова. – Полтава, 2017. – С. 26–30. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Kushnirova.pdf>

6. Модерністська проза: матеріали до вивчення: у 2 ч. – Ч. 1. Джеймс Джойс: навч.-метод. посібник / Упоряд. О. В. Кеба, П. Л. Шулик. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – С. 3–35, 85–91, 96–98. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/892/%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B0%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%B%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.%20%D0%A7.%201.%20%D0%94%D0%B6%D0%B5%D0%B9%D0%BC%D1%81%20%D0%94%D0%B6%D0%BE%D0%B9%D1%81.pdf?sequence>

7. Модернистский роман Великобритании // Зарубежная литература XX века: учеб. пособие / В. М. Толмачёв, В. Д. Седельников, Д. А. Иванов и др. ; под ред. В. М. Толмачёва. – М. : ИЦ «Академия», 2003. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/literatura-xx-veka-tolmachev/index.htm>

8. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури XX століття : підручник / І. О. Помазан. – Харків : Вид-во НУА, 2016. – С. 18–22. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Pomazan_IZL_RP-3_Pidruchnik_XX_st.pdf

9. Семелюк Р. М. Дж. Джойс і А. П. Чехов на зламі століть: художні пошуки у малому жанрі : монографія / Р. М. Семелюк. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. – С. 22–33, 44–98. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://drive.google.com/file/d/0B-FFTZes3hs_azhiNFFIM29ISHZXMm9kRzZnSjN2ZnRzd0tV/view?resourcekey=0-K_LTX99GExqqjag1OFxXcg

10. Хомутникова Е. А. Литература английского модернизма: Джеймс Джойс, Вирджиния Вулф, Томас Стернз Элиот, Сэмюэл Беккет : учеб. пособие / Е. А. Хомутникова. – Курган : Изд-во Курганского гос. ун-та, 2017. – С. 3–31. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://dspace.kgsu.ru/xmlui/bitstream/handle/123456789/4664/%D0%A5%D0%BE%D0%BC%D1%83%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%95%D0%90_2017_%D0%A3%D0%9F_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Практичне заняття 3.3
ФІЛОСОФІЯ МОДЕРНІЗМУ У ТВОРЧОСТІ В. ВУЛФ
(роман «Місіс Деллоуей»)

План

1. Діяльність В. Вулф у контексті англійського модернізму.
2. Естетичний маніфест В. Вулф – стаття «Сучасна художня проза». Розуміння «реальності» Вірджинією Вулф.
3. Утвердження нових принципів художньої зображальності в романі «Місіс Деллоуей»: час і простір у романі; своєрідність психологізму В. Вулф (прийоми передання «потoku свідомості»); імпресіонізм прози письменниці; «миттєвості буття» та їхня функція в романі (поняття «мінливого» й «вічного»).
4. Тема Кларисси й тема Септімуса Сміта у взаємозв'язку та взаємодії.

Завдання

1. Прочитати роман «Місіс Деллоуей» В. Вулф. Зробити записи в літературному щоденнику.
2. Виписати дефініції понять: *модернізм; матеріалізм, спіритуалізм; імпресіонізм; психологізм; естетичний маніфест; традиції, новаторство; «потік свідомості»; художній простір, художній час; есе.* Перекласти їх англійською мовою, вивчити.
3. Законспектувати статтю В. Вулф «Сучасна художня проза». Визначити, до якого типу романістів належить В. Вулф (за її власною класифікацією).
4. Пояснити особливості зображення Лондона в романі «Місіс Деллоуей».
5. Знайти риси імпресіонізму, пояснити особливості потоку свідомості в уривку з роману «Місіс Деллоуей»:

Місіс Деллоуей сказала, що сама купить квіти. Бо Люсі і так мала багато роботи...

Як приємно! Як легко! І так здавалося їй щоразу, коли під тихенький скрип петель, що і тепер їй учувався, вона відчиняла скляні двері на терасу і поринала в повітряну легкість Бортонa. Аякже, вранішнє повітря там ще свіжіше, спокійніше і безшумніше, ніж тепер; немов шепіт хвилі; немов поцілунок хвилі; прохолодне, чисте і (для вісімнадцятирічної дівчини) врочисто-тривожне, адже біля відчиненого вікна їй здавалося, що вже сьогодні станеться щось дуже важливе; вона дивилася на квіти, на оповиті туманом дерева, а граки то здіймалися, то падали донизу; стояла й дивилася, аж поки Пітер Воли не сказав: «Роздуми серед овочів?» Так же було? «А мені щось люди більше до вподоби, ніж капуста». Так же? Він сказав це, здається, уранці одразу після сніданку, коли вона вийшла на терасу – цей Пітер Воли. Днями повертається з Індії, у червні чи в липні, вже й забула коли, бо листи його страшенно нудні; запам'ятовуються його фрази; його очі, кишеньковий ніжик, усмішка, його бурчання і на додачу, коли стільки всього назавжди зникло – аж дивно! – ще й кілька слів про капусту.

Якусь мить стояла на краю тротуару, чекаючи, поки проїде фургон. Чарівна жінка, подумав про неї Скруп Первіс (знаючи її, як знають людей, котрі живуть поруч у Вестмінстері); щось у ній було пташине, щось від сойки, така зеленкувато-блакитна, легенька, жвава, хоч уже й жінка за п'ятдесят, а після

хвороби геть сива. Там і стояла вона, не помічаючи його, біля переходу, і трималася дуже прямо.

Проживши у Вестмінстері – скільки ж це буде? – уже більше ніж двадцять років, – навіть серед вуличного руху або ж прокинувшись уночі, так, так, аякже, Клариса ловила цей особливий шиплячий звук або ж оту врочистість; якусь невимовну паузу; якусь тривогу (а це могло бути, кажуть вони, наслідком ускладнення на серце після грипу) перед тим, як проб'є Біт-Бен. Ось! Уже дзижчить. Спочатку мелодійне застереження; а вже потім безповоротно – година. І свинцеві кола розходяться в повітрі. Які ж ми дурні, думала вона, переходячи Вікторія-стрит. Тільки небу одному відомо, чому тобі все це так подобається, чому саме так ти все це бачиш, чому вигадуєш усе це, обстоюєш, руйнуєш і щомиті створюєш заново; а тим часом найгірші пройдохи, найгірші злидні, що сидять під порогом (п'ють свою руйнацію), займаються тим самим; тому ж то їм нічого не заподіють, а в цьому вона була просто переконана, ніякі парламентські укази з тієї самої причини: бо ті люди також люблять життя. Погляди перехожих, коливання, шерхит, тупотіння; гуркіт, ревіння; екіпажі, автомобілі, автобуси, фургони, човання і совання ходячих реклам; духові оркестри, шарманки; тріумф і брязкіт, і дивний високий спів аероплану над головою – ось, що вона так любить; життя; Лондон; і цю червневу мить. ...

Література

1. Батюк Г. Теоретико-літературні та естетичні засади модерністського дискурсу у світлі Вірджинії Вулф // Питання літературознавства. – 2007. – Вип. 74. – С. 170–181. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://irbis-nbuv.gov.ua> > irbis_nbuv > cgiirbis_64

2. Варнацька Г. О. Образ Лондона у художній творчості Вірджинії Вулф Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 22 (281). – Ч. II. – С. 24–28. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=vluf_2013_22\(2\)__6](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=vluf_2013_22(2)__6)

3. Вераксих И. Ю. Английская литература первой половины XX века. Творчество Д. Джойса и В. Вулф // Вераксих И. Ю. Зарубежная литература. XX век : курс лекций. – Мозырь : Изд-во МГПУ, 2010. – С. 64–69. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://mspu.by/files/lit/veraksich_posobie_xxvek.pdf

4. Вулф В. Современная художественная проза // Модернизм в зарубежной литературе / Л. В. Дудова, Н. П. Михайльская, В. П. Трыков. – М., 2001. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/dudova-mihalskaya-trykov-modernizm/virdzhiniya-vulf-sovremennaya.htm>

5. Гарин И. Вирджиния Вулф // И. Гарин. Век Джойса. – М. : Терра-Книжный клуб, 2002. – 848 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://www.james-joyce.ru/articles/vek-joyce24.htm>

6. Дудова Л. В. Вирджинія Вулф: нечто вечное сделавшая из мгновения // Модернизм в зарубежной литературе / Л. В. Дудова, Н. П. Михайльская, В. П. Трыков. – М., 2001. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/dudova-mihalskaya-trykov-modernizm/virdzhiniya-vulf-nychto-vechnoe.htm>

7. Кушнірова Т.В. Англійська література в культурологічному вимірі (модерний і постмодерний аспект): навч.-метод. посібник / Т. Кушнірова. – Полтава, 2017. – С. 31–34. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Kushnirova.pdf>

8. Михальська Н. П. Вулф, Вирджинія // Зарубіжні письменники : Енциклопедич. довідник / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – У 2 т. – Т. 1 : А. – Київ – Тернопіль, 2005. – С. 320–324. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://shron1.chtyvo.org.ua/Schavurskyi_Borys/Zarubizhni_pysmennyky_entsyklopedychnyi_dovidnyk_Tom_1.pdf

9. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підруч. / І. О. Помазан. – Харків : Вид-во НУА, 2016. – С. 133–137. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Pomazan_I_ZL_RP-3_Pidruchnik_XX_st.pdf

10. Хомутникова Е. А. Література англійського модернізму: Джеймс Джойс, Вирджинія Вулф, Томас Стернз Еліот, Сэмюэл Беккет : учеб. пособие. – Курган : Изд-во Курганского гос. ун-та, 2017. – С. 34–54. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://dspace.kgsu.ru/xmlui/bitstream/handle/123456789/4664/%D0%A5%D0%BE%D0%BC%D1%83%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%95%D0%90_2017_%D0%A3%D0%9F_1.pdf?sequence=1

11. Школа І. Візія Лондона в романі «Місіс Делловей» В. Вулф / І. Школа // Філологічні науки. – 2013. – Вип. 15. – С. 65–70. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3548/1/Schkola.pdf>

12. Шутяк Л. Світоглядна есеїстика Вирджинії Вулф // Вісник Львівського університету. Серія журналістика. – 2009. – Вип. 32. – С. 183–189. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://prima.franko.lviv.ua/faculty/jur/publications/visnyk32/Visnyk32_P2_07_Shutjak.pdf

Практичне заняття 3.4

РАННЯ ТВОРЧІСТЬ Е. ХЕМІНГВЕЯ: МОВА І СТИЛЬ

План

1. Майстерність Хемінгвея-новеліста.

2. Збірка оповідань Хемінгвея «У наш час»: задум і своєрідність назви; композиція та хронологія книги; функції вставних епізодів; основні смислові опозиції (світ природи – світ соціальних відносин, Європа – Америка, чоловіки – жінки, діти – дорослі); місце книги у творчості письменника.

3. Оповідання «Вдома» в контексті творчості письменників «утраченого покоління». Образ дому в оповіданні.

4. Аналіз оповідання «Кішка на дощі»: структура оповідання; прийоми зображення героїв і своєрідність психологізму; роль повторів, функція ключової фрази; реалізація «принципу айсберга», деталі й діалоги як засоби організації підтексту; функція мотиву дощу й сутінків.

5. Роман «Фієста (І сходить сонце)»: «утрачене покоління» у творі, сенс подвійної назви та подвійного епіграфа роману.

6. Новаторство прози і стилю Хемінгвея.

Завдання

1. Прочитати оповідання «Вдома» і «Кішка на дощі» зі збірки «У наш час», роман «Фієста (І сходить сонце)» Е. Хемінгвея.

2. Виписати дефініції понять: *реалізм*; «утрачене покоління»; *стиль*; *цикл*; *оповідання*; *лаконізм*; «*принцип айсберга*»; *вставний епізод*, *притча*. Перекласти їх англійською мовою, вивчити.

3. Пояснити поняття «література «втраченого покоління»: представники, твори, персонажі, художні особливості творів.

4. Пояснити значення вставних новел у збірці «У наш час».

5. Прочитати уривок з оповідання «Кішка на дощі», проаналізувати його.

Уривок

– Мені хочеться гладенько й туго зачесати коси назад і стягти їх у великий вузол на потилиці, щоб відчувати його, – сказала вона. – І хочеться посадити на коліна кицю і щоб вона муркотіла, коли я гладитиму її.

– Он як? – обізвався з ліжка Джордж.

– А ще хочу їсти за своїм столом, і мати своє столове срібло, і щоб горіли свічки. Хочу, щоб була весна, і хочу розчісувати коси перед дзеркалом, і хочу кицю, і хочу мати нові сукні.

– Ну, годі вже. Візьми щось почитай, – сказав Джордж. Він знову читав.

Його дружина дивилась у вікно. Надворі вже зовсім посутеніло, і дощ так само поливав пальми.

– А я все одно хочу кішку, – сказала вона. – Хочу кішку, і край. Зараз же. Коли вже не можна відпустити коси чи якось розважитися, то хоч кішку можна.

Джордж не слухав її. Він читав книжку. Його дружина дивилась у вікно, на площу, де вже засвітилися ліхтарі.

6. Як репрезентовано антивоєнну тему в оповіданнях Хемінгвея?

7. Пояснити художнє значення образів фієсти, кориди, матадора в романі «Фієста (І сходить сонце)».

8. Підготувати доповіді на одну з тем: «Філософська проблематика прози Е. Хемінгвея»; «Своєрідність стилю Е. Хемінгвея».

Література

1. Андреев Л. Г. Зарубежная литература XX века: учебник / Л. Г. Андреев, А. В. Карельский, Н. С. Павлова и др.; под ред. Л. Г. Андреева. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высшая школа, 2004. – 559 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://sci.house/zarubejnaya-literatura-scibook/poteryannoe-pokolenie-tvorchestvo-23723.html>

2. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гринчак Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. : навч. посібник. – 3-тє вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – С. 71–73, 180–184, 348–352. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_Kh_Kh_stolittia.pdf

3. Ильиницкая О. П. Хемингуэй и его герой Ник Адамс в поисках «точек опоры» // О. П. Ильиницкая, М. Н. Журенко // Наукові записки ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – 2014. – Вип. 3(79), частина друга. – С. 143–156. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://journals.hnpu.edu.ua/article/view>

4. Линтвар О. М. Кінематографічність та засоби її відображення у творах Е. Гемінгвея в оригіналі й перекладі / О. М. Линтвар // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. – 2019. – Том 30 (69) – № 1. – Ч. 1. – С. 146–150. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/part_1/28.pdf

5. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підруч. / І. О. Помазан. – Харків : Вид-во НУА, 2016. – С. 164–167. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Pomazan_IZL_RP-3_Pidruchnik_XX_st.pdf

6. «Потерянное поколение» и творчество Э. Хемингуэя // Зарубежная литература ХХ века : учеб. для вузов / Г. Л. Андреев, Л. В. Карельский, Н. С. Павлова и др.; под ред. Л. Г. Андреева – 2-е изд. – М. : Высшая школа, 2004. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://sci.house/zarubejnaya-literatura-scibook/poteryannoe-pokolenie-tvorchestvo-23723.html>

Практичне заняття 3.5

ПОЕЗІЯ І ДРАМАТУРГІЯ ФЕДЕРІКО ГАРСІА ЛОРКИ

План

1. Історико-літературний і соціально-політичний контекст життя і творчості Ф. Гарсія Лорки. Провідні мотиви його творчості.
2. Андалузське коріння творчої індивідуальності поета. Своєрідність художнього таланту: музика, малюнок, поетичне слово, театр як різні вектори творчого генія Лорки.
3. Фольклорна основа збірок «Канте Хондо» і «Циганське романсеро». Сенс назв збірок. Міфотворчість поета.
4. Образи Нового Світу в книзі «Поет у Нью-Йорку».
5. Театральна діяльність Лорки. Ідеї та образи драми «Криваве весілля».

Завдання

1. Прочитати твори: фольклорні збірки Лорки «Канте хондо» і «Циганське романсеро», драму «Криваве весілля».
2. Виписати дефініції понять: *канте хондо*; *романсеро*; *екзотика*; *фольклор*, *драма*. Перекласти їх англійською мовою, вивчити.

3. З'ясувати естетичні погляди Лорки. Які чинники вплинули на формування поетичного світобачення поета?

4. Знайти в Інтернеті роботи Лорки-художника. Пояснити їх сенс.

5. Визначити символічні образи поезії та драматургії Лорки (*місяць, вітер, ніж, кінь* тощо).

6. Прочитати переклади віршів Ф. Г. Лорки, виконані Миколою Лукашем. Пояснити, чому поезія та драматургія Гарсія Лорки наповнена мотивами самотності, трагедії. Визначити особливості стилю поета.

Федеріко Гарсія Лорка

ПОЕМА ГЛИБОКОГО СПІВУ (збірка «Канте хондо»)

Перекладач Микола Лукаш

АЙ!

*Зойк лишає у повітрі
тінь сумного кипариса.
(Лишіть мене в чистім полі,
хай поплачу вволю.)
Все на світі заломилось,
залишилась тільки тиша.
(Лишіть мене в чистім полі,
хай поплачу вволю.)
Потьмянілий небосхил
язики багаття лижуть.
(Ой прошу ж вас:
Лишіть мене в чистім полі,
хай поплачу вволю...)*

КРИК

*Од гори
і до гори
еліптичний лине крик.
З оливного гаю
чорна райдуга-дуга
у блакитній ночі.
Ай!
По басолі ходить смик,
розтривожив болем крик
довгі струни вітру.
Ай!
(А в печерах уже люди
засвітили світло).
Ай!*

ПРИСПІВКА ДО ТРЬОХ РІЧОК

*Гвадалквівір тече-в'ється
між олив та помаранчів,
а дві річки, що в Гранаді,
із снігу в поля гречані.
Ой де ділось,
де поділося кохання?
Гвадалквівір крутить вуса,
гожий красень-чорнобров,
а дві річки, що в Гранаді, –
одна сльози, друга кров.
Ой де ділась,
де поділася любов?
У Севільї є привілля
парусам на погуляння,
у Гранаді тісноводій
веслярують лиш зітхання.
Ой де ділось,
де поділося кохання?
Гвадалквівір – то дзвіниця,
вітер в дзвони бам да бом...
Дарро й Хеніль – малі вишки,
сумно й нудно їм обом.
Ой де ділась,
де поділася любов?
Блудні вогні дальніх криків
жене вода у смеркання.
Ой де ділось,
де поділося кохання?
Неси в море, Андалузїє,
цвіту й овочу улов!
Ой де ділась,
де поділася любов?*

7. Пояснити, у чому полягає модернізм творчості поета. Що зближує твори автора із сюрреалізмом? Чому твори Федеріко Гарсія Лорки визнають дивом іспанської поезії, культури ХХ століття?

8. Прочитати (чи прослухати) оригінал та переклади вірша «Гітара», порівняти їх настрій, ритміку, художні засоби.

LA GUITARRA

Empieza el llanto
de la guitarra.
Se rompen las kopas
de la madrugada.
Empieza el llanto
de la guitarra.
Es inutil callarla.
Es imposible callarla.
Llora monotona
como llora el agua,
como llora el viento
sobre la nevada.
Es imposible callarla.
Llora por cosas
lejanas.
Arena del Sur caliente
que pide camelias blancas.
Llora flecha sin blanco,
la tarde sin manana,
y el primer pajaro muerto
sobre la rama.
¡ Oh guitarra!
Corazon malherido
por cinco espadas.

ГІТАРА

Починається
плач гітари,
розбиваються
дзбани ранку.
Починається
плач гітари.
Гамувати її –
не варто.
Не вгамуєш її –
намарне.
Монотонно,
ніби хвиля, плаче гітара,
ніби вітер над
снігопадом,
плаче гітара,
не вгамуєш її –
намарне.
Так плаче за даллю марев
півдня пісок гарячий –
камелій благає білих.
Так плаче стріла без цілі,
так вечір без ранку плаче.
На голім вітті вмирає
вранішня перша птаха.
О гітара,
конає серце,
на п'яти розіп'яте
шпагах!

Переклад В. Стуса

ГІТАРА

Як заридала
моя гітара, –
розбилась досвітку
криштальна чара.
Ой заридала
моя гітара...
Хочу утішити –
надармо,
хочу утишити –
намарно.
Плаче, як вода,
що рине з яру,
плаче, як вітер,
що жене хмару.
Хочу впинити –
надармо,
вона ридає
за даллю.
Плаче пісок гарячий,
кличе біле латаття,
плаче стріла за ціллю,
вечір кличе світання,
плаче в голім гіллі
пташка остання.
А-ой, гітаро!
У серці п'ять ножів
одним ударом!

Переклад М. Лукаша

9. Виписати із драми «Криваве весілля» цитати з кольоровими концептами, пояснити їх значення.

Література

1. Андреев Л. Г. Зарубежная литература ХХ века: учебник для вузов / Л. Г. Андреев, А. В. Карельский, Н. С. Павлова и др.; под ред. Л. Г. Андреева. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высшая школа, 2004. – 559 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://sci.house/zarubejnaya-literatura-scibook/poteryannoe-pokolenie-tvorchestvo-23723.html>

2. Вераксих И. Ю. Художественный мир Федерико Гарсиа Лорки // Вераксих И. Ю. Зарубежная література. XX век: курс лекцій. – Мозырь : Изд-во МГПУ, 2010. – 253 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/veraksich-hh-vek-kurs-lekcij/leksiya-11.htm>

3. Гарсія Лорка Федеріко // Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – У 2 т. – Т. 1. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – С. 434–436. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://chtyvo.org.ua/authors/Schavurskyi_Borys/Zarubizhni_pysmennyku_entsyklopedychnyi_dovidnyk_Tom_1/

4. Помазан І. О. Федеріко Гарсія Лорка // Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури XX століття : підруч. / І. О. Помазан. – Харків : Вид-во НУА, 2016. – С. 100–102. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Pomazan_IZL_RP-3_Pidruchnik_XX_st.pdf

5. Толмачёв В. М. Зарубежная литература XX века: учеб. пособие / В. М. Толмачёв, В. Д. Седельников, Д. А. Иванов и др.; под ред. В. М. Толмачёва. – М. : ИЦ «Академия», 2003. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/literatura-xx-veka-tolmachev/zapadnaya-dramaturgiya-xx-veka.htm2>.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.2 ЛІТЕРАТУРА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ

Практичне заняття 3.6 УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА II ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ

План

1. Умови й тенденції розвитку української літератури в II половині XX ст. Шістдесятники (В. Симоненко, М. Вінграновський, Л. Костенко, І. Драч та ін.). Здобутки національної літератури.

2. Українська проза, поезія, драматургія: тематика, жанрово-стильові пошуки, нові типи героїв. Розмаїття видів роману.

3. Роман «Собор» Олеся Гончара в контексті української духовності. Доля «Собору» в критиці: динаміка оцінок твору. Ідея Соборності. Особливості розуміння екзистенційних аспектів буття людини в XX ст. Проблематика роману, його гуманістичний пафос та інтелектуальне наповнення. Композиція твору, роль вставних новел. Образи будівничих і руйначів. Деталь як ознака стилю О. Гончара. Емоційне багатоголосся роману (ліризм, мажорність, мінорність, гумор, іронія).

4. Українська література кінця XX – поч. XXI ст. Постмодернізм. Літературні угруповання (Асоціація українських письменників. «Бу-Ба-Бу», «ЛуГоСад», «Пропала грамота», «Нова дегенерація»).

5. Розвиток літературної критики. Українські літературні журнали, премії.

6. Електронні книги та Інтернет. Майбутнє національної та світової літератури.

Завдання

- Прочитати роман «Собор» О. Гончар, а також такі вірші:
 - «Є в коханні і і будні, і свята...», «Вона прийшла», «Я не бував за синіми морями...» В. Симоненка;
 - «Вже почалось, либонь, майбутнє...», «Життя іде і все без коректур...», «Розкажу тобі думку таємну...» Л. Костенко;
 - «В оборону хліба» Б. Олійника;
 - «Сміялись вам, мовчати вами...», «Народе мій! Поки ще небо...» М. Вінграновського;
 - «Дерева», «Майнула мить одна в краю чужому» Д. Павличка.
- Вивчити один із віршів напам'ять.
- Виписати дефініції понять: *алюзії, вставна новела, «елітарна література», інтертекстуальність, історичний роман, літературна критика, «масова література», неомодернізм, неопозитивізм, постмодернізм, ремінісценції, ретроспекція, символ, соцреалізм, художня деталь, «шістдесятники»*. Перекласти їх англійською мовою, вивчити.
- На прикладі різних творів Л. Костенко визначити особливості індивідуального стилю поетеси.
- Підготувати доповіді на теми «Літературні журнали в Україні й за кордоном», «Літературні премії в Україні й за кордоном».
- Проаналізувати один із віршів Василя Симоненка.

Література

- Бійчук Г. Л. Новітня українська література (кінця ХХ – поч. ХХІ ст.) метод. посібн. / Г. Л. Бійчук, А. М. Фасоля. – Київ : Педаг. думка, 2012. – 86 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://core.ac.uk/download/pdf/187724175.pdf>
- Павлова А. К. Історія української літератури : курс лекцій / А. К. Павлова, О. П. Калита; Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь : УДФСУ, 2020. – С. 310–405. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5274/1/4802_IR.pdf
- Радько Г. І. Олесь Гончар і його творчість на тлі 60-х років ХХ століття // Таїни художнього тексту: [зб. наук. пр.] / Ред. кол.: Н. І. Заверталюк (наук. ред.) та ін. – Дніпропетровськ : Пороги, 2013. – Вип. 16. – С. 56–62. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/ffil/program_56d34ba6a3cb2.pdf
- Родіонова І. Історія української літератури ХХ століття : навчально-методичний посібник. – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2020. – С. 38–84, 86–98, 106–114, 133–152. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/805/1/%D0%A0%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%86%D0%A3%D0%9B_%D0%A5%D0%A5.pdf

5. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління: (історико-літературний та поетикальний аспекти). – Київ : Смолоскип, 2010. – С. 7–145, 282–333, 361–449. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://194.44.152.155/elib/local/sk764202.pdf>

6. Ткачук М. Естетична концепція людини і часу в романах Олеся Гончара «Собор» та «Циклон» // Літературознавчі студії: збірник наук. пр. Вип. 1(54). – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2019. – С. 234–246. Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/univ/ls/ls_2019_54.pdf

7. Українська література ХХ століття : навч.-метод. посіб. / упоряд. О. В. Слюніна. – Харків : Вид-во НУА, 2014. – С. 106–141. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/565/1/%D0%A1%D0%BB%D1%8E%D0%BD%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%D0%9E_%D0%92%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%20%D0%A5%D0%A5%20%D1%81%D1%82.pdf

8. Харчук Р. Б. Сучасна укр. проза: Постмодерний період: навч. посіб. – Київ : ВЦ «Академія», 2008. – С. 5–28. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://shron1.chtyvo.org.ua/Kharchuk_Roksana/Suchasna_ukrainska_proza_Postmodernyi_period

9. Юрчук О. Модифікація соцреалістичного кітчу (на прикладі роману «Собор» О. Гончара) / О. Юрчук // Наукові записки [Нац. ун-ту «Острозька академія»]. Сер. : Філологічна. – 2012. – Вип. 28. – С. 258–268. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_28_28

Практичне заняття 3.7

РОМАН МИХАЙЛА БУЛГАКОВА «МАЙСТЕР І МАРГАРИТА»

План

1. Творчий шлях М. Булгакова. Жанрове розмаїття творчості письменника. Проблематика творів.
2. Історія задуму і створення роману «Майстер і Маргарита». Джерела роману. Київ у житті й творчості М. Булгакова.
3. Жанрова унікальність твору. Композиція роману. Три світи в романі. Концепція Г. Сковороди як філософське підґрунтя твору.
4. Проблеми творчості, долі митця, митця і влади, провини й каяття, зради й совісті, кохання в романі «Майстер і Маргарита».
5. Характеристика образів і ситуацій в історичному аспекті і в плані вічності. Система образів роману та їх взаємодія.
6. Традиції попередників і новаторство в романі М. Булгакова. Майстерність М. Булгакова-сатирика.
7. Доля роману «Майстер і Маргарита» М. Булгакова.

Завдання

1. Прочитати роман М. Булгакова «Майстер і Маргарита».
2. Виписати дефініції понять: *модернізм, символізм, біблеїзми, хронотон, роман, філософський роман, міф, містика, фантастика, сатира*. Перекласти їх англійською мовою, вивчити напам'ять.
3. Поміркувати й надати відповіді на запитання:
 - а) кого варто вважати головним героєм твору?
 - б) чи є в романі «Майстер і Маргарита» позитивні герої?
 - в) чому Майстер не має імені? Чому роман має саме таку назву?
 - г) чи можна вважати Івана Бездомного головним героєм роману? Доля його карає чи нагороджує зустріччю з Воландом і Майстром?
 - д) роль Воланда та його свити в романі;
 - е) чи схожі Майстер і Михайло Булгаков?
4. Створити таблицю відповідностей героїв біблійних сцен героям радянської Москви кінця 1920-х – початку 1930-х років. Які герої залишилися без пари? Які ще пари двійників можна виділити?
5. Пояснити вибір імен і прізвищ персонажів у романі.

Література

1. Алексеева Н. С. Роман М. Булгакова «Мастер и Маргарита» в контексте магического реализма / Н. С. Алексеева // Наукові записки ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – 2017. – Вип. 2 (86). – С. 3–20. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://oaji.net/articles/2017/796-1521189634.pdf>
2. Егорова Л. П. Михаил Булгаков / Л. П. Егорова, А. А. Дуров, Е. О. Пенкина. // История русской литературы XX века. Первая половина: учебник: В 2 кн. – Кн. 2: Personalia / Л. П. Егорова, А. А. Фокин, И. Н. Иванова и др.; под ред. Л. П. Егоровой. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА, 2014. – С. 731–801. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://drive.google.com/file/d/0B9-7OAG5liPRZGZncjE4MEI0eFE/view?resourcekey=0--WQkL1YVGzzK2WJHuKy3kQ>
3. Крючков В. П. Русская литература XX века: М. Булгаков, Л. Андреев, Б. Пильняк, Е. Замятин: учебное пособие / В. П. Крючков. – Саратов, 2017. – 178 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://elibrary.sgu.ru/uch_lit/2030.pdf
4. Кушнірова Т.В. Романні обрії російської літератури першої третини XX століття: монографія / Т. В. Кушнірова. – Полтава : Видавець Шевченко Р.В., 2012. – С. 226–248. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/4880/1/%D0%9A%D1%83%D1%88%D0%BD%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0TB%20%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%D1%96%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%88%D0%BE%D1%97%20%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8%20%D0%A5%D0%A5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf>

5. Кушнірова Т. В. Філософські мотиви як жанрова домінанта роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита» / Т. В. Кушнірова// Наукові праці. Філологія. Літературознавство. – 2012. – Вип. 180. Том 192. – С. 82–85. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://litstudies.chdu.edu.ua> > article > view

6. Неболюбова Л. С. Роман «Майстер і Маргарита» Михайла Булгакова: симфонічні рефлексії / Л. С. Нелюбова // Часопис Національної музичної академії імені П. І. Чайковського. – 2013. – №1. – С. 92–105. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chasopys_2013_1_14

7. Павлюк Р. О. Ідейно-художній зміст та структура роману Михайла Булгакова «Майстер і Маргарита» / Р. О. Павлюк // Проблеми сучасної філології: лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика : зб. наук. пр. /за ред. З. О. Валюх. – Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2010. – Вип. 3. – С. 92–98. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1769/1/R_Pavlyuk_PSFLLL_3_FMLD_PI.pdf

Практичне заняття 3.8 **«О ЧУДОВИЙ НОВИЙ СВІТ!» ОЛДОСА ГАКСЛІ:** **ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ АНТИУТОПІЇ**

План

1. Утопія й антиутопія в літературі Великобританії.
2. Творчість О. Гакслі в контексті ідейно-естетичних шукань англійських письменників першої половини ХХ ст.
3. «Ера Форда» в зображенні О. Гакслі: соціально-політична та економічна структура «земного раю» в романі «О чудовий новий світ!».
4. Проблематика твору «О чудовий новий світ». Композиція роману О. Гакслі. Проблема цивілізації та варварства в романі. Феномен масової свідомості.
5. Доля Джона Дикона в «чудовому новому світі».
6. Функції шекспірівських текстів у романі О. Гакслі.
7. Художні засоби відтворення «нового світу».

Завдання

1. Прочитати роман «О чудовий новий світ» Олдоса Гакслі, ознайомитися зі змістом романів «Ми» Є. Замятіна і «1984» Дж. Орвелла.
2. Виписати в конспект дефініції понять: *утопія, антиутопія, роман, жанр, алюзія*. Перекласти їх англійською мовою, вивчити.
3. Виписати із трьох романів і проаналізувати гасла нових держав.
4. Порівняльна характеристика «нового суспільства» в романах О. Гакслі, Є. Замятіна, Дж. Орвелла: особливості хронотопу, людина в тоталітарній системі, моральні цінності, герої-нонконформісти. Пояснити назви творів.
5. Виявити шекспірівські алюзії в романі О. Гакслі («Буря», «Гамлет», «Отелло», «Король Лір» та ін.).
6. Виписати цитати для характеристики Бернарда, Лінаїни (Леніни), Джона Дикона.

7. Підготувати доповідь на одну з тем: «Утопії та антиутопії в сучасній літературі», «Лінгвістичний аналіз нової мови в романі Дж. Орвелла «1984».

8. Написати рецензію на екранізацію роману «1984» Дж. Орвелла.

Література

1. Английская литература после 1930-х годов // Зарубежная литература XX века: учеб. пособие / В. М. Толмачёв, В. Д. Седельников, Д. А. Иванов и др.; под ред. В. М. Толмачёва. – М. : ИЦ «Академия», 2003. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/literatura-xx-veka-tolmachev/anglijskaya-literatura-1930-h-godov.htm>

2. Бушанський В. Утопії й антиутопії в європейській культурі / В. Бушанський // Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2018. – Вип. 3–4 (95–96). – С. 30–58. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/bushanskyi_utopii.pdf

3. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гринчак Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. : навч. посібник. – 3-тє вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – С. 235–266, 356–365. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhK_h_stolittia.pdf

4. Давиденко Г. Й. Історія новітньої зарубіжної літератури : навч. посібник / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка, Н. І. Гричаник, М. О. Кушнерьова. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – С. 143–151. Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://www.kafedragum-artcollege.edu.km.ua/Files/downloads/308712_AC5A3_davydenko_g_y_ta_in_istoriya_novitno_zarubizhno_literaturi.pdf

5. Девдюк І. Проблема свободи в антиутопічному дискурсі романів «Сонячна машина» В. Винниченка і «Прекрасний новий світ» О. Гакслі / І. Девдюк // Наукові записки БДПУ. Серія: Філологічні науки. – 2018. – Вип. XVII. – С. 78–86. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://philology.bdpu.org/wp-content/uploads/2019/02/10-1.pdf>

6. Е. И. Замятин: pro et contra. Личность и творчество Евгения Замятина в оценке отечественных и зарубежных исследователей. – СПб. : РХГА, 2014. – 976 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://russianway.rhga.ru/section/katalog/e-i-zamyatin-pro-et-contra.html>

7. Кеба О. В. Антиутопічний дискурс у новітній зарубіжній літературі // Фондові лекції викладачів факультету іноземної філології : [навчальне видання] / за заг. ред. П. Л. Шулик, О. В. Кеби. – Частина VIII. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2021. – С. 186–206. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://drive.google.com/file/d/1acS-S0uW3J0bxw8ei7onxie5j815t3ap/view>

8. Куницька І. Травматичний дискурс антиутопії (на матеріалі роману Дж. Орвелла «1984») / І. Куницька // Сучасні літературознавчі студії. Літературний дискурс: транскультурні виміри. – 2015. – Вип. 12. – С. 341–353.

– Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://irbis-nbuv.gov.ua> > irbis_nbuv > cgiirbis_64

9. Кушнірова Т. В. Англійська література в культурологічному вимірі (модерний і постмодерний аспект): навч.-метод. посібник / Т. В. Кушнірова. – Полтава, 2017. – С. 36–48. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Kushnirova.pdf>

10. Кушнірова Т. В. Романні обрії російської літератури першої третини ХХ століття: монографія / Т. В. Кушнірова. – Полтава : Видавець Шевченко Р. В., 2012. – 352 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/4880/1/%D0%9A%D1%83%D1%88%D0%BD%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0TB%20%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%D1%96%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%88%D0%BE%D1%97%20%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8%20%D0%A5%D0%A5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf>

11. Творческое наследие Е. И. Замятина в новых научных концепциях и гипотезах. К 135-летию со дня рождения писателя : коллект. монография / науч. ред. Л. В. Полякова, Н. Ю. Желтова. – Тамбов : Принт-Сервис, 2019. – 412 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://filologia.tsutmb.ru/assets/files/nayka/Slavyanskij_mir_2019/TvorchNasledZamyatina.pdf

12. Шестаков В. П. Английская литература и английский национальный характер / В. П. Шестаков. – СПб. : Нестор-История, 2010. – С. 180–214. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://obuchalka.org/20180812103013/angliiskaya-literatura-i-angliiskii-nacionalnii-harakter-shestakov-v-p-2010.html>

Практичне заняття 3.9

ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ У ЛІТЕРАТУРІ. ТВОРЧІСТЬ А. КАМЮ

План

1. Літературні традиції філософської повісті «Сторонній» А. Камю (проза французьких просвітителів, роман-сповідь, експериментальні пошуки модерністів).
2. Віддзеркалення основних положень філософії екзистенціалізму в повісті «Сторонній» А. Камю.
3. Композиція повісті. Розповідна манера А. Камю. Сенс назви й художня своєрідність екзистенціального твору.
4. Образ Мерсо. Роль природи у становленні особистості. Мерсо – герой чи антигерой повісті? Чи має він позитивні риси? Мерсо – сторонній чи свій?

Завдання

1. Прочитати повість «Сторонній» А. Камю.
2. Виписати дефініції понять: *екзистенціалізм; алегорія; мораль; символ; філософська повість*. Перекласти їх англійською мовою, вивчити.

3. Порівняти зображення суду у творах «Сторонній» А. Камю та «Процес» Ф. Кафки: які розбіжності наявні?

4. Порівняти персонажів: Мерсо («Сторонній» А. Камю) і Йозеф («Процес» Ф. Кафка).

5. Довести вплив філософських поглядів Ніцше та Ф. М. Достоєвського на А. Камю та його творчість.

6. Знайти ключові метафори в повісті А. Камю («Сторонній») і виписати їх.

7. Підготувати доповідь на тему: «Міф про Сізіфа: діалог античності та літератури ХХ століття».

Література

1. Андреев Л. Г. Зарубежная литература ХХ века: учебник для вузов / Л. Г. Андреев, А. В. Карельский, Н. С. Павлова и др.; под ред. Л. Г. Андреева. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высшая школа, 2004. – 559 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://sci.house/zarubejnaya-literatura-scibook/ekzistentsializm-23697.html>

2. Вераксих И. Ю. Экзистенциализм во французской литературе ХХ века. Творчество Ж.-П. Сартра и А. Камю // Вераксих И. Ю. Зарубежная литература. ХХ век. Курс лекций. – Мозырь : Изд-во МГПУ, 2010. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/veraksich-hh-vek-kurs-lekcij/lekcija-6.htm>

3. Горбонос О. В. Художньо-філософська платформа екзистенціалізму А. Камю і буття націосоціуму сьогодення: спогади про майбутнє / О. В. Горбонос, В. В. Попов // Українські студії в європейському контексті. – 2020. – № 2. – С. 25–31. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/11323/1/gorbonos_2020_25.pdf

4. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гринчак Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. : навч. посібник. – 3-тє вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – С. 48–52. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhKh_stolittia.pdf

5. Зарубіжна література ХVІІ–ХХ ст.: навч. посібник / І. І. Розман, Н. В. Рокосовик. – Київ : «Талком», 2018. – С. 190–196. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1606/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%20%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%BC%D0%B0%D0%BD_%D0%A0%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA_B5%28170x240%29.pdf

6. Михайлин І. Л. Бунтар проти абсурду, або відповідь А. Камю на запити масового суспільства // Філологічні трактати. – Том 8. – 2016. – № 1. – С. 150–162. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Filtr_2016_8_1_20.pdf

7. Зарубежная литература ХХ века: учеб. пособие / В. М. Толмачёв, В. Д. Седельников, Д. А. Иванов и др.; под ред. В. М. Толмачёва. – М. : ИЦ «Академия», 2003. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний:

Практичне заняття 3.10
«СУМНА ЧАРІВНІСТЬ РЕЧЕЙ»
В ОПОВІДАННЯХ ЯСУНАРІ КАВАБАТА

План

1. Ясунарі Кавабата – виразник сутності японського мислення та естетики. Відродження традиції дзуйхіцу в прозі письменника.
2. Людина і природа у творчості Кавабата.
3. Ідейно-художній аналіз повісті «Тисяча журавлів» та оповідань японського письменника:
 - роль чайної церемонії, зв'язок твору з естетичними традиціями та способом життя японського народу;
 - особливості хронотопу в повісті «Тисяча журавлів»;
 - образна система повісті, засоби характеристики персонажів;
 - людина й речі у творах письменника;
 - роль деталі й символіка предметів; роль внутрішніх монологів, жестів, запахів, кольорів у творах Кавабата;
 - сенс назв повісті та оповідань.
4. Роль естетики дзен у творчості Кавабата та значення краси в естетичній концепції автора.

Завдання

1. Прочитати повість «Тисяча журавлів» й оповідання «Голос бамбука, квітка персика», «Парасолька» Ясунарі Кавабата.
2. Виписати дефініції понять: *дзуйхіцу, моно-но аваре, юген, вабі-сабі, саторі, філософія дзен, естетика.*
3. Визначити естетичну й філософську багатоплановість оповідань Кавабата. Ознайомитися з особливостями японської естетики.
4. Зробити літературознавчий аналіз твору «Парасолька» Я. Кавабата.

Парасолька

Весняний дощик, більше схожий на туман... Він не промочить тебе наскрізь, але шкіра від нього все одно стає вологою.

Побачивши юнака, дівчина вибігла з магазинчика на вулицю. Юнак тримав над собою розкриту парасольку. «Що, дощик іде?»

Юнак стояв під парасолькою не тому, що боявся промокнути. Просто він соромився того, що їх побачать з магазинчика, де працювала дівчина.

Парубок мовчки тримав парасольку над дівчиною. Але все одно одним плечем вона йшла під дощем. Юнак почав промокати, але ніяк не міг наважитися сказати їй: «Пригорнися до мене». Їй же хотілося взятися за ручку парасольки разом з ним, але вона відсувалася від неї все далі.

Вони зайшли до фотостудії. Батька юнака перевели на роботу до іншого міста. Так що юнак з дівчиною вирішили сфотографуватися, прощаючись.

«Сідайте сюди», – сказав фотограф, указуючи на диван. Але парубок занадто соромився. Тому він встав позаду дівчини, але, щоб їхні тіла стали хоча б трохи ближчими, злегка розсунутими пальцями тієї руки, якою він тримався за спинку дивана, доторкнувся до її сукні. Тепер він уперше доторкнувся до неї. Слабке тепло, яке передалося його пальцям, змусило подумати його про тепло її тіла. Дивлячись на фото, він до загину буде згадувати це тепло.

– Хочете, ще один кадр зроблю? Більшим планом? Тільки тоді вам потрібно стати поближче.

Юнак погодився. «Що із твоєю зачіскою?» – прошепотів він дівчині. Вона подивилася на нього й почервоніла. Очі її засвітилися радістю. По-дитячи слухняно вона побігла до дзеркала. Річ у тому, що коли вона побачила юнака з вікна магазинчика, вона тут же вискочила до нього, не встигнувши зачесатися. Дорогою вона дорікала собі, оскільки виглядала так, ніби тільки-но зняла шапочку для купання. Але дівчина була настільки сором'язливою, що ніколи не дозволяла собі в присутності чоловіків навіть поправити пасмо волосся. Хлопець же відчував, що не мав права сказати їй, щоб вона причепурилася.

Коли дівчина кинулася до дзеркала, у неї був такий радісний вигляд, що і юнак теж посвітлішав. Тепер вони спокійно сіли на диван, начебто це було для них справою звичною.

Залишаючи студію, юнак став шукати очима свою парасольку. І тут він побачив, що дівчина стоїть з нею на вулиці. Вона відчула його погляд і зрозуміла, що вийшла на вулицю з його парасолькою. Вона здивувалася тому, що, не бажаючи, повелася так, як ніби вона вже належала йому.

Парубок не просив віддати йому парасольку назад. Вона ж не наважувалася повернути її. Щось трапилося з того часу, як вони попрямували до фотографа. Вони стали вже дорослими, і зворотний шлях був уже дорогою чоловіка й дружини.

А ви кажете – парасолька, парасолька... [1932]

5. Дібрати цитати для характеристики художніх образів повісті «Тисяча журавлів». Що символізують ці образи?

6. Підготувати доповідь «Своєрідність художньої майстерності Я. Кавабата».

Література

1. Аністратенко Л. С. Елементи символізму у творчості Ясунарі Кавабата / Л. С. Аністратенко // Сходознавство. – 2006. – №35–36. – С. 3–14. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhodoz_2006_35-36_3

2. Вераксих И. Ю. Японская література XX века // Вераксих И. Ю. Зарубежная литература. XX век. Курс лекцій. – Мозырь : Изд-во МГПУ, 2010. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/veraksich-hh-vek-kurs-lekcij/lekcija-25.htm>

3. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гринчак Н. І. Історія зарубіжної літератури XX ст. : навч. посіб. – 3-є вид., стереотип. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – С. 227–231. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний:

http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhKh_stolittia.pdf

4. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – У 2 т. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – С. 696–697. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://chtyvo.org.ua/authors/Schavurskyi_Borys/

[Zarubizhni_pysmennyky_entsyklopedychnyi_dovidnyk_Tom_1/](https://chtyvo.org.ua/authors/Schavurskyi_Borys/Zarubizhni_pysmennyky_entsyklopedychnyi_dovidnyk_Tom_1/)

5. Чегодарь Н. И. Литературная жизнь Японии между двумя мировыми войнами / Н. И. Чегодарь; Институт востоковедения. – М. : Восточная литература, 2004. – С. 147–160. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://www.studmed.ru/chegodar-n-i-literaturnaya-zhizn-yaponii-mezhdudvumya-mirovymi-voynami_e4a5542d1b7.html

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.3 ЛІТЕРАТУРА ПОСТМОДЕРНІЗМУ

Практичне заняття 3.11

ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ХХ СТ. ТВОРЧІСТЬ Г. ГАРСІА МАРКЕСА І Х. Л. БОРХЕСА

План

1. Особливості соціально-історичних умов розвитку й основні риси латиноамериканської літератури ХХ ст.

2. Борхес – «письменник-бібліотекар». Сенс назви новели «Вавилонська бібліотека». Метафори Борхеса: «Всесвіт як бібліотека», лабіринт, дзеркало, книга.

3. Філософський аспект інтелектуально-естетичної гри в прозі Борхеса. Текст у тексті і взаємодія текстів у новелі. Пастиш у новелі Борхеса. Сенс і функція заключної частини новели.

4. Творчий метод Г. Гарсія Маркеса. Світогляд і художні принципи автора. Поняття «магічний реалізм», його відмінність від фантастичного реалізму.

5. Соціальна й моральна проблематика, особливості жанрової форми роману «Сто років самотності».

6. Сюжет і композиція роману. Сенс назви твору.

7. Художня концепція дійсності та її віддзеркалення в хронотопі роману. Макондо як модель світу.

8. Система образів. Структурно-змістова роль образу цигана Мелькіадеса.

9. Традиції та новаторство Г. Г. Маркеса, вплив його художнього стилю на українську літературу.

Завдання

1. Прочитати новелу «Вавилонська бібліотека» Х. Л. Борхеса, роман Г. Гарсія Маркеса «Сто років самотності».

2. Виписати дефініції понять: *метафора; пастиш; новела; притча; кабала; езотерика; алхімія; детектив; інтертекстуальність, магічний реалізм, міф, фантастичний реалізм*. Перекласти їх англійською мовою, вивчити.

3. Визначити інтертекстуальність творів Борхеса. Виявити ідею чотирьох основних сюжетів Борхеса та їх утілення в його творчій практиці.

4. Виявити символіку в історії роду Буендіа з роману «Сто років самотності». Знайти біблійні ремінісценції. Пояснити концепт «самотність».

5. Поміркувати, у чому сенс повторюваності імен персонажів у романі Г. Г. Маркеса «Сто років самотності».

6. Підготувати доповідь на одну з тем: «Концепція філософії та історії культури у творчості Х. Л. Борхеса»; «Способи вираження авторської позиції в романі «Сто років самотності» Г. Маркеса».

Література

1. Висоцька Р. Р. Новела «Вавилонська бібліотека» Хорхе Луїса Борхеса // Науковий вісник кафедри в контексті естетики літератури постмодернізму // Юнеско КНЛУ Серія Філологія, Педагогіка, Психологія. – 2014. – Вип. 29. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://journals.urau.ua/index.php/2411-5991/article/view/65889/61142>

2. Гениева Е. Ю. Борхес – великий бібліотекар? // Гениева Е. Ю. Библиотека как центр межкультурной коммуникации. – М., 2008. – 208 с. (уривок) – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://www.library.ru/3/reflection/articles/genieva.php>

3. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гринчак Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. : навч. посібник. – 3-тє вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – С. 210–219, 352–356. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhKh_stolittia.pdf

4. Давиденко Г. Й. Історія новітньої зарубіжної літератури : навч. посібник / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка, Н. І. Гречаник, М. О. Кушнерьова. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – С. 109–118, 135–139. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://www.kafedragum-artcollege.edu.km.ua/Files/downloads/308712_AC5A3_davidenko_g_y_ta_in_istoriya_novitno_zarubizhno_literaturi.pdf

5. Гирин Ю. Н. Габриель Гарсія Маркес // История литератур Латинской Америки: в 5 т. – Т. 5: Очерки творчества писателей XX века / отв. ред. В. Б. Земсков, А. Ф. Кофман. – М. : ИМЛИ РАН, 2005. – С. 542–621. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://biblio.imli.ru/images/abook/zarublitra/Istoria_literatur_Latinskoy_Ameriki_Tom_5_-_2005.compressed.pdf

6. Кучер В. В. Символічне значення закритого топосу в романах-антиутопіях першої половини ХХ ст. / В. В. Кучер // Питання літературознавства. – 2011. – Вип. 82. – С. 101–107. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pl_2011_82_16.pdf

7. Пестерев В. А. Метафорическая полиформа «Ста лет одиночества» Г. Г. Маркеса // Пестерев В. А. Модификация романной формы в прозе Запада второй половины XX столетия. – Волгоград, 1999. – С. 89–102. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://window.edu.ru/resource/613/25613/files/volsu180.pdf>

8. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручник / І. О. Помазан. – Харків : Вид-во НУА, 2016. – С. 184–188, 197–202. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Pomazan_IZL_RP-3_Pidruchnik_XX_st.pdf

9. Толмачёв В. М. Зарубежная литература ХХ века: учеб. пособие / В. М. Толмачёв, В. Д. Седельников, Д. А. Иванов и др.; под ред. В. М. Толмачёва. – М. : ИЦ «Академия», 2003. – – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/literatura-xx-veka-tolmachev/proza-latinskoj-ameriki.htm>

10. Шаповал О. Г. Література країн Латинської Америки у другій половині ХХ століття // Фондові лекції викладачів факультету іноземної філології : [навч. видання] / За заг. ред. П. Л. Шулик, О. В. Кеби. – Ч. VIII. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2021. – С. 207–212, 213–216, 219–223. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://drive.google.com/file/d/1acC-S0uW3J0bxw8ei7onxie5j815t3ap/view>

Практичне заняття 3.12

РОМАН У. ЕКО «ІМ'Я ТРОЯНДИ»: ПОСТМОДЕРНІСТСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ

План

1. Постмодернізм: визначення, особливості, представники в різних країнах.
2. Творчість Умберто Еко в контексті європейського постмодернізму. Роман «Ім'я троянди» у творчій біографії письменника.
3. Проблематика роману. Етика та естетика як центральна колізія твору.
4. Сюжетний лабіринт у романі. Детектив та історичний роман як сюжетні ходи, що ведуть у глухий кут. Інтертекстуальність твору. Використання в романі дискурсів різних літературних жанрів.
5. Образ бібліотеки в романі та його значення. Бібліотека як лабіринт і поняття ризоми. Ризома й концепція деконструктивізму.
6. Образна система твору. Сенс пошуків Вільгельма.
7. Діалог культурних епох у романі «Ім'я троянди» У. Еко. Місце твору в історії світової літератури.

Завдання

1. Прочитати роман Умберто Еко «Ім'я троянди».
2. Виписати дефініції понять: *постмодернізм, етика, естетика, автор, текст, інтертекстуальність, іронія, колізія, детектив, проблематика, ризома, деконструктивізм, історичний роман, пародія*. Перекласти їх англійською.
3. Назвати особливості постмодерністського роману.
4. Пояснити назву твору, історію створення, авторський задум письменника (за «Нотатками на полях “Імені троянди” У. Еко).
5. Схарактеризувати особливості наративу в романі «Ім'я троянди».
6. Написати рецензію на екранізацію роману «Ім'я троянди» (1986 або 2019).
7. Підготувати доповідь на тему: «Категорія комічного (сміх) як запорука розвитку культури».

8. Єгипетський та американський теоретик літератури й письменник Хассан Іхаб запропонував таблицю умовних розбіжностей модернізму і постмодернізму. Розглянути й прокоментувати її.

Модернізм	Постмодернізм
Романтизм / символізм	Патафізика / дадаїзм
Форма (з'єднувальна, закрита)	Антиформа (роз'єднувальна, розкрита)
Мета	Гра
Задум (запланованість)	Випадок (випадковість)
Ієрархія	Анархія
Майстерність / логос	Виснаження / мовчання
Витвір мистецтва (закінчений)	Процес / виконання / хепенінг
Дистанція	Участь / співучасть
Створення / поєднання	Руйнування / реконструкція
Синтез	Антитеза
Центрування	Розкидання / розпорошеність
Жанр / межі	Текст / інтертекст
Семантика	Риторика
Парадигма	Синтагма
Підрядні зв'язки (гіпотаксис)	Сурядні зв'язки (паратаксис)
Метафора	Метонімія
Відбір	Комбінування
Коріння (стрижень) / глибина	Ризома / поверхня
Інтерпретація / прочитання	Відмова від інтерпретації / хибне розуміння
Позначуване	Позначальне
Розбірливе (читане)	Прийнятне для записування
Оповідь / велика історія	Відмова від оповіді / мала історія
Базовий (оригінальний) код	Ідіолект (індивідуальна мова)
Симптом	Бажання
Типове	Мутант
Витоки / причина	Розбіжності / наслідок
Метафізика	Іронія
Визначеність	Невизначеність
Трансцендентність	Іманентність

Література

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гринчак Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. : навч. посібник. – 3-тє вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – С. 306–307. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний:

http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhKh_stolittia.pdf2.

2. Ильин И. П. Постмодернизм. Словарь терминов / И. П. Ильин. – Москва: Инион РАН – Intrada, 2001. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://studfile.net/preview/6321293/>

3. Назарець В. Еко Умберто // Зарубіжні письменники : Біобібліографіч. словник : В 2 ч. – Тернопіль : Богдан-Навчальна книга, 2005. – Ч. 1. – С. 598-601. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://chtyvo.org.ua/authors/Schavurskyi_Borys/Zarubizhni_pysmennyky_entsyklopedychnyi_dovidnyk_Tom_1/
4. Постмодернизм. Энциклопедия / Сост. А. А. Грицанов, М. А. Можейко. – Минск : Интерпрессервис; Книжный Дом. 2001. – 1040 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://yanko.lib.ru/books/encycl/post_mod_encyclor_all.html
5. Рибалка І. С. Рецепція творчості Х. Л. Борхеса у творах У. Еко / І. С. Рибалка // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. – 2014. – Вип. 30. – С. 214–225. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/go/article/view/7971>
6. Рибалка І. Фабульний плюралізм та відкритість художнього тексту // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. – Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2015. – № 5. – С. 32–36. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://litp.kubg.edu.ua/index.php/journal/issue/view/9>
7. Сабадаш Ю. С. Библиотека как ризоморфный лабиринт человеческого познания и догадки (на примере романа У. Эко «Имя розы») / Ю. С. Сабадаш, О. А. Барма // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія, 2012. – Вип. 4. – С.76–81. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://cyberleninka.ru/article/n/biblioteka-kak-rizomorfnyu-labirint-chelovecheskogo-poznaniya-i-dogadki-na-primere-romana-u-eko-imya-rozy>
8. Усманова А. Р. Умберто Эко: парадоксы интерпретации / А. Р. Усманова. – Минск : «Пропилеи», 2000. – 200 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://yanko.lib.ru/books/cultur/usmanova-eco.htm>
8. Хорева Л. Г. Авторская картина мира в романе У. Эко «Имя розы» / Л. Г. Хорева // Историческая и социально-образовательная мысль. – Том 9. – 2017. – № 6/1. – С. 227–234. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://cyberleninka.ru/article/n/torskaya-kartina-mira-v-romane-u-eko-imya-rozy>
10. Эко У. Заметки на полях «Имени розы» / У. Эко. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://www.booksite.ru/fulltext/0/001/005/138/001.htm>

Практичне заняття 3.13
РОМАН-ПРИТЧА «ВОЛОДАР МУХ»
У ХУДОЖНЬОМУ СВІТІ В. ГОЛДІНГА

План

1. Етична та естетична позиція Голдінга в контексті культурно-історичної ситуації другої половини ХХ ст. Стаття «Притча» як творчий маніфест. Вплив екзистенціалізму на творчість письменника.
2. Місце роману «Володар Мух» у творчості Голдінга.

3. Традиції світової літератури в романі (жанрові джерела творчої традиції «робінзонади»; специфіка трансформації класичної «острівної» моделі; роман Р. М. Баллантайна «Кораловий острів» як сюжетне джерело; роль пригодницької літератури – Р. Л. Стівенсон, Ф. Купер, М. Твен).

4. Проблематика роману.

5. Сюжет і композиція роману. Художні засоби (символіка; метафоричність; алегоризм; принцип повтору).

6. Система образів: Джек як утілення світового Зла, Ральф як центральний герой; Роха як утілення здорового глузду; Саймон як хриstopодібна фігура.

7. Образ Володаря мух і його роль у романі. Лейтмотив «звіра». Уявлення про людину в системі філософських поглядів Голдінга.

8. Жанрова специфіка твору: роман як антиробінзонада, антиутопія, притча, парабола, філософський роман.

Завдання

1. Прочитати роман-притчу «Володар мух» В. Голдінга.

2. Виписати дефініції понять: *екзистенціалізм*, *«робінзонада»*, *лейтмотив*, *притча*, *парабола*, *алегорія*, *алегоричність*.

3. Пояснити хронотоп і сенс назви твору.

4. Поміркувати, якими є особливості зображення дітей у романі В. Голдінга порівняно з традиціями європейської / світової літератури (Ж.-Ж. Руссо, В. Блейк, В. Вордсворт, вікторіанський роман).

5. Складіть порівняльну характеристику Ральфа, Саймона, Рохи, Джека.

6. Пояснити тему війни в романі.

7. Символи і біблійні алюзії в романі.

8. Продемонструвати особливості творчого методу й жанру В. Голдінга (на прикладі двох – трьох епізодів з роману «Володар мух»).

9. Заповнити таблицю «Художні напрями»:

№	Напря́м / течія / стиль	Хронологічні межі й країни поширення	Три – п'ять основних ознак стилю	Представники
1	Модернізм			
2	Символізм			
3	Імпресіонізм			
4	Неоромантизм			
5	Імажизм			
6	Експресіонізм			
7	Акмеїзм			
8	Авангардизм			
9	Дадаїзм			
10	Футуризм			
11	Сюрреалізм			
12	Постмодернізм			

Література

1. Вераксих И. Ю. Зарубежная література. XX век : курс лекцій. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/veraksich-hh-vek-kurs-lekcij/leksiya-22.htm>
2. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гринчак Н. І. Історія зарубіжної літератури XX ст. : навч. посібник. – 3-тє вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – С. 147–151. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhKh_stolittia.pdf
3. Кушнірова Т. В. Англійська література в культурологічному вимірі (модерний і постмодерний аспект): навч.-метод. посібник / Т. В. Кушнірова. – Полтава, 2017. – С. 56–61. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Kushnirova.pdf>
4. Мірошниченко Л. Скептицизм і література: перечитуючи «Володаря Мух» Вільяма Голдінга // Іноземна філологія. – 2015. – Вип. 128. – С. 243–252. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/suak/corp.exe?&I21DBN=SAUA&P21DBN=SAUA&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0476366
5. Пангелова М. Творчість В. Голдінга в літературно-критичному дискурсі XX ст. / М. Пангелова // Теоретична і дидактична філологія. – 2014. – Вип. 18. – С. 222–225. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://ephshair.phdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/8989898989/1227/48.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Темирбулатова К. М. Философская притча Вильяма Джеральда Голдинга «Повелитель мух» / К. М. Темирбулатова // Вестник РУДН. Серия Литературоведение. Журналистика. – 2010. – № 1. – С. 5–10. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://cyberleninka.ru/article/n/filosofskaya-pritcha-vilyama-dzheralda-goldinga-povelitel-muh>
7. Шалимова Н. С. Жанровая динамика англоязычного романа воспитания второй половины XX века): дисс. на соиск. ученой степени канд. филол. наук, 10.01.03 – литература народов стран зарубежья (литература стран Западной Европы и Америки XX в.). – Красноярск, 2018. – С. 78–101. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://www.mgpru.ru/wp-content/uploads/2018/05/SHalimova-ZHanrovaya-dinamika-angloyazychnogo-romana-vospitaniya-vtoroj-poloviny-XX-veka.pdf>
8. Шаповал О. Г. Художня філософія Вільяма Голдінга: еволюція жанрових моделей / О. Г. Шаповал. – Кам'янець-Подільський : «ТОВ Друкарня «Рута», 2017. – С. 8–65, 130–132, 175–181. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://drive.google.com/file/d/12n_VNan4tlvpeAhYGkPYNR4uM56Ojo7A/view

Практичне заняття 3.14

РОМАНИ ДЖОНА ФАУЛЗА ЯК ВИРАЖЕННЯ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО СВІТОБАЧЕННЯ

План

1. Творчість Дж. Фаулза в контексті розвитку англійської літератури другої половини ХХ ст.
2. Художньо-естетична позиція Дж. Фаулза. Ідеї свободи та амбівалентності суджень. Тема мистецтва у його творах.
3. Гра з атрибутикою і знаковими текстами вікторіанської доби в романі Джона Фаулза «Жінка французького лейтенанта». Міфологічний підтекст у творі. Специфіка фіналу.
4. Екзистенційна проблематика та її втілення в художній структурі роману «Колекціонер». Композиція твору. Значення й міра свободи в житті та мистецтві. Конфлікт «невігласної більшості» та «елітарної меншості». Колекціонування як антижиття. Шекспірівські мотиви в романі «Колекціонер».
5. Роман «Маг». Задум автора, інтерпретація назви роману. Образ Ніколаса Ерфе («Маг») як типового представника англійської молоді 1960-х рр.
6. Масове й елітарне в романах Фаулза. Внесок Фаулза в розвиток жанру роману.

Завдання

1. Прочитати романи «Маг» («Волхв»), «Жінка французького лейтенанта», «Колекціонер» Джона Фаулза.
2. Виписати дефініції понять: *постмодернізм, інтертекстуальність, іронія, пастиш, симулякр, архетип, принцип інтерактивності в літературі, белетристика, емансипація, стилізація, дискурс, наратор, тексти «закриті» й «відкриті», іронія, алюзія, інтелектуальний роман, амбівалентність*. Перекласти їх англійською мовою, вивчити.
3. Роман «Жінка французького лейтенанта»:– знайти й порівняти портретні характеристики Ернестини (розділ 5), Сари (розділи 2, 16), Чарльза (розділ 7);– знайти характеристики героїв (Чарльз – розділ 3; місіс Поултні – розділ 4). Які художні засоби використовує автор для характеристики персонажів? Як виховання й спосіб життя вплинули на характери героїв?– визначити особливості хронотопу й роль автора в романі;– пояснити особливості екранізації роману «Жінка французького лейтенанта» (1981).
4. Роман «Маг»: а) визначити особливості хронотопу; б) указати алюзії.
5. Роман «Колекціонер». Прокоментувати цитати з твору. Із якими цитатами слід погодитися?– *Найголовніше – це відчувати й жити відповідно до своїх ідеалів, якщо тільки ці ідеали не обмежуються власним ідеальним комфортом.*– *Усе роблять масово. Маскультура. Мас-усе-на-світі.*– *Не можу спати. Потрібно щось робити... Я повинна, повинна, повинна звідси тікати.*

– Стався непримиренно до політичних інтриг з проблемою національної належності. Стався непримиренно до всього в політиці, у мистецтві, у будь-яких інших галузях, що не є істинним, глибоким, життєво необхідним. Не витрачай час на дурні речі, тривіальні. Живи серйозно. Не ходи на дурні фільми, навіть якщо тобі цього дуже хочеться; не читай дешевої інформації в газетах і журналах; не слухай нісенітниць, що звучать по радіо чи по телику, не витрачай життя на розмови ні про що. Нехай твоє життя не буде даремним.

– Він навіть сказав, що кохає мене. А я відповіла: ви кохаєте не мене, а своє кохання. Це не кохання, це егоїзм. Ви думаете взагалі не про мене, а про те, що ви до мене відчуваєте.

– Дивно, ми сиділи мовчки, обличчям одне до одного, і в мене виникло відчуття, уже не в перший раз, якоїсь незрозумілої близькості, не кохання, не симпатії, ні. Але спільної долі. Ніби такі, що зазнали кораблетроці на клаптику землі... ні, на плоту... удвох. Проти власної волі, але – удвох. Разом.

– Я просто у відчаї... У відчаї від того, що людям у цьому світі не вистачає співчуття, любові, здорового глузду. Від того, що хтось може просто говорити про можливість скинути ядерну бомбу, не кажучи вже про те, щоб віддати наказ її скинути. Від того, що нас, небайдужих, усього лише жменька. Від того, що у світі стільки жорстокості, підозрілості й злості. Від того, що великі гроші можуть перетворити абсолютно нормальну людину на злого й жорстокого злочинця.

– Чому живі, творчі, добрі й порядні люди болісно відступають перед безформною сірою масою, яка заповнює світ? У цій ситуації я – типова представниця Небагатьох. Мучениця. Полонянка, позбавлена можливості зростати, розвиватися.

– Ненавиджу невігластво й неосвіченість. Пихатість і лицемірство. Злість і заздрість. Буркотливість, нищість і дріб'язковість. Усіх пересічних людей, які не соромляться своєї пересічності, нидіють у невігластві й сірості... Люблю чесність, вільнолюбство, прагнення віддавати. Розбудовування й творчість. Жити захоплено. Люблю все, що є протилежним пасивному спостереганню, наслідуванню, змертвінню душі.

– Колекціонери – найбільш гидкі з усіх, хто живе на землі... Колекціонування – це антижиття, антимистецтво, антивсе на світі.

– Ординарність – біда цивілізації.

– Марно. Я не вмю ненавидіти. Таке враження, що в мені щоденно виробляється певна кількість доброти й доброзичливості і їм потрібен вихід. Якщо я їх утримую в собі, вони силою вириваються назовні.

– Насолоджується своїм коханням до мене без взаємності. Думаю, те саме відчував і Данте. Сумувати, знаючи, що все безнадійно, і з гіркого досвіду вибирати матеріал для творчості. Утім, Калібан із цього досвіду нічого взяти не здатний. Крім жалюгідного задоволення собою. Люди, не здатні нічого віддавати.

– Коли не можеш висловити свої почуття, це ще не означає, що вони не є глибокими.

Література

1. Давиденко Г. Й. Історія новітньої зарубіжної літератури : навч. посібник / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка, Н. І. Гричаник, М. О. Кушнерьова. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – С. 43–51, 237–240. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://www.kafedragum-artcollege.edu.km.ua/Files/downloads/308712_AC5A3_davidenko_g_y_ta_in_istoriya_novitno_zarubizhno_literaturi.pdf
2. Затонский Д. В. Интермедия: Кому понадобились викторианцы, или Магия открытых финалов // Затонский Д. В. Модернизм и постмодернизм: Мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств. – Харьков: Фолио; М. : ООО «АСТ», 2000. – С. 187–196. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/zatonskuu.pdf>
3. Козюра О. В. Проза Джона Фаулза: аспекти постмодерністської інтерпретації: автореф. дис... канд. філол. наук. – Київ, 2006. – 20 с. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://www.studcon.org/proza-dzhona-faulza-aspekty-postmodernistskoyi-interpretaciyi?page=7>
4. Киреева Н. В. Роман Джона Фаулза «Любовница французского лейтенанта» // Н. В. Киреева // Постмодернизм в зарубежной литературе. – М. : Флинта: Наука, 2004. – С. 60–73. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://s.siteapi.org/502de94e2971eb6/docs/6busw3wqodgk0wokowk40gcc0kgocg>
5. Кушнірова Т. В. Англійська література в культурологічному вимірі (модерний і постмодерний аспект): навч.-метод. посібник / Т. В. Кушнірова. – Полтава, 2017. – С. 61–67. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Kushnirova.pdf>
6. Никольский Е. В. Философско-нравственная проблематика и художественные средства ее воплощения в романе Д. Фаулза «Подруга французского лейтенанта» // Вестник Удмуртского университета. Серия История и филология. – 2016. – Т. 26. – Вып. 2. – С. 59–70. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <https://cyberleninka.ru/article/n/filosofsko-nravstvennaya-problematika-i-hudozhestvennye-sredstva-ee-voploscheniya-v-romane-d-faulza-podrug-a-frantsuzskogo-leytenanta>
7. Рудюк О. Роль художнього прийому в романі Джона Фаулза «Колекціонер» О. Рудюк, В. Білявська // Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – 2020. – Вип. 31. – С. 138–144. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://eprints.zu.edu.ua/31199/1/%D0%91%D1%96%D0%BB%D1%8F%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%A0%D1%83%D0%B4%D1%8E%D0%BA.pdf>
8. Саруханян А. Фаулз, Джон // Энциклопедический словарь английской литературы XX века / Отв. ред. А. П. Саруханян; Ин-т мировой лит. им. А. М. Горького РАН. – М. : Наука, 2005. – С. 443–446. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://www.studmed.ru/saruhanyan-ap-red-enciklopedicheskiy-slovar-angliyskoy-literatury-xx-veka_cb938087bb7.html

9. Терновая Т. Ю. Шекспировские мотивы в романе Джона Фаулза «Коллекционер». – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://elib.crimea.edu/index.php?option=com_content&task=view&id=55

10. Тимофеев В. Г. Роман с дидактикой // В. Г. Тимофеев. Уроки Джона Фаулза. – СПб : Санкт-Петербургский гос. ун-т, 2003. – С. 62–91. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/articles-angliya/timofeev-uroki-faulza/ii-roman-s-didaktikoj.htm>

Практичне заняття 3.15

ПОСТМОДЕРНІЗМ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ ЛІТЕРАТУРАХ

План

1. «Процес Елізабет Крі» П. Акройда і жанр детективу.
2. Інтертекстуальність і світ як текст у романі «Процес Елізабет Крі» П. Акройда. Шекспірівські алюзії у творі.
3. Роль і значення бібліотеки Британського музею в тексті роману «Процес Елізабет Крі». Лондон як ще одне втілення теми бібліотеки.
4. Твір «Англія, Англія» Дж. Барнса як роман ідей.
5. Роман у романі: твір «Спокута» І. Мак'юена.
6. Роман «Парфумер», або «Запахи (Історія одного вбивці)» П. Зюскінда: назва, ідейно-тематичне спрямування, жанровий синтез, інтертекстуальність твору. Образ Гренуя: геній, злодій чи геніальне чудовисько? Символічний сенс детективної інтриги. Морально-філософська проблематика: співвідношення краси і зла, влади митця й мистецтва над натовпом, пошук досконалості в романі тощо. Парфуми як гротескно-іронічна метафора. Історія як усвідомлення проблем сучасності.
7. Перспективи розвитку зарубіжної літератури у ХХІ ст.

Завдання

1. Прочитати твори: «Процес Елізабет Крі» і «Лондон. Біографія» П. Акройда, «Англія, Англія» Дж. Барнса, «Спокута» І. Мак'юена, «Парфумер, або Запахи (Історія одного вбивці)» П. Зюскінда.
2. Виписати дефініції понять: *постмодернізм, детектив, алюзії, інтертекстуальність, метафора*. Перекласти їх англійською мовою, вивчити.
3. Прочитати уривок із твору П. Акройда «Лондон. Біографія». Укажіть засоби інтертекстуальності. Що можна сказати про стиль і спосіб викладу?

Місто як тіло

Уявлення про Лондон як про людське тіло і незвичне, і разюче. Його можна пов'язати із символічними образами Града Господня – містичного тіла, члени якого – люди, голова – Ісус Христос. Лондон також наділяли формою парубка, що вільно розкинув руки: хоча зразком для фігури постав римський бронзовий виріб, вона втілила в собі енергію і тріумфування міста, що невтомно зростає завширшки хвилями прогресу й віри в себе. Ось де воно б'ється – «Лондона гаряче серце».

Провулки міста схожі на капіляри, парки його – на легені. У дощ і туман міської осені блискучі камені і кругляк старих вулиць ніби кровоточать. Вільям

Гарвей, крокуючи вулицями, коли був хірургом лікарні Сент-Бартолом'ю, зауважив, що шланги пожежних насосів викидають воду такими самими поштовхами, як розпорота артерія викидає кров. У говірці кокні метафоричні уявлення про частини тіла лондонця циркулювали ще століття тому: *gob* (грудка) у значенні «рот» зафіксовано 1550 року, *paws* (лапи) у значенні «руки» – 1590 року, *tug* (кухлик) у значенні «обличчя» – 1708 року, *kisser* (від *kiss* – цілувати) у значенні «рот» – у середині XVIII століття.

Лікарня XVII століття, де працював Гарвей, розташовувалася поряд із смітфілдською бойнею, і це сусідство породжує інший образ міста. Воно ненаситне й хиже, охоче до людей, жратви, товарів і пиття; воно споживає та випорожнюється, рухоме нестримною жадібністю і вічним жаданням.

Для Даніеля Дефо Лондон був величезним тілом: «У ньому все обертається, воно все вивергає і під кінець за все розплачується». Ось чому це місто часто зображували чудовиськом – жирним та набряклим велетнем, який знищує більше, ніж породжує. Голова занадто велика, обличчя та руки потворно деформовані й «позбавлені будь-якого пристойного образу»...

Як не сприймай Лондон – свіжим парубком, що прокинувся від сну, чи потворним велетнем, ми в будь-якому випадку повинні бачити в ньому організм, схожий на людський, із власними закономірностями життя й зростання. А якщо так, ось його біографія.

Дехто зауважить: така біографія не може становити частину справжньої історії міста. Погоджуюсь і визнаю цей дефект: виправдовуючись, скажу, що підпорядкував стиль дослідження характеру предмета. Лондон – лабіринт наполовину з каменю, наполовину з плоті. Його неможливо уявити цілком, його можна лише пережити з досвіду як дику місцину, що складається з величезної кількості провулків, проїздів, дворів і магістралей, де здатний заблукати навіть найбільш досвідчений лондонець. Ще одна цікава властивість цього лабіринту полягає в тому, що він безупинно змінюється і зростає завширшки.

Біографія Лондона, крім того, не може бути підпорядкована хронології... У місті співіснує багато різноманітних форм часу... Ось чому ця книга по-донкіхотськи скаче в часі, ось чому вона й утворює лабіринт...

4. Визначити особливості зображення Лондона у творчості П. Акройда і його попередників (Ч. Діккенс, В. Вулф та ін.).

5. Роман «Парфумер» П. Зюскінда: а) визначити причини появи монстра; б) з'ясувати особливості німецької літературної традиції проблеми «зла» та своєрідність її втілення у творах Й. В. Гете («Фауст»), Т. Манна («Доктор Фаустус») і П. Зюскінда («Парфумер»).

6. Написати рецензію на екранізацію роману «Спокута» І. Мак'юена.

Література

1. Анненкова О. Англійські острови Джуліана Барнса як гетеротопії / О. Анненкова // Проблеми сучасного літературознавства. – 2019. – Вип. 28. – С. 90–103. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://psl.onu.edu.ua/article/view/165836>

2. Анненкова О. У пошуках національної ідентичності: візія Дж. Барнса / О. Анненкова // Проблеми сучасного літературознавства. – 2018. – Вип. 26. – С. 93–107. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://psl.onu.edu.ua/article/view/129467>

3. Давиденко Г. Й. Історія новітньої зарубіжної літератури : навч. посібник / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка, Н. І. Гричаник, М. О. Кушнерьова. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – С. 17–24, 54–60. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://www.kafedragum-artcollege.edu.km.ua/Files/downloads/308712_AC5A3_davidenko_g_y_ta_in_istoriya_novitno_zarubizhno_literaturi.pdf

4. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т.1:А–К / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – С. 20, 101–103; 661–664. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://chtyvo.org.ua/authors/Schavurskyi_Borys/Zarubizhni_pysmennyky_entsyklopedychnyi_dovidnyk_Tom_1/

5. Кушнірова Т.В. Англійська література в культурологічному вимірі (модерний і постмодерний аспект): навч.-метод. посібник / Т. Кушнірова. – Полтава, 2017. – С. 76–81, 83–91. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Kushnirova.pdf>

6. Кушнірова Т. В. Модернізм і постмодернізм у зарубіжній літературі: навч.-метод. посібник / Т. В. Кушнірова. – Полтава, 2018. – С. 76–81, 83–91. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: http://reposit.nupp.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/PolNTU/4759/%D0%9A%D1%83%D1%88%D0%BD%D1%96%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%B7%D0%B0%D1%80_%D0%BB.pdf?sequence=1&isAllowed=y

7. Література постмодернізму // Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХХ століття. – 2-е вид., перероб. і доп. / Г. Й. Давиденко, Г. М. Стрельчук, Н. І. Гричаник. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – С. 296–306, 367–371. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: https://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Nalyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhKh_stolittia.pdf

8. Новикова В. Г. Британский социальный роман в эпоху постмодернизма: монографія. – Нижний Новгород: Изд-во ННГУ им. Н. И. Лобачевского, 2013. – С. 147–163, 258–277. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://www.unn.ru/site/images/docs/monography/2012/novikova.pdf>

9. Толмачёв В. М. Зарубежная литература ХХ века: учеб. пособие / В. М. Толмачёв, В. Д. Седелников, Д. А. Иванов и др.; под ред. В. М. Толмачёва. – М. : ИЦ «Академия», 2003. – Існує електронна версія. Режим доступу вільний: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/literatura-xx-veka-tolmachev/anglijskaya-literatura-posle-1945-goda.htm>

СПИСОК ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ЧИТАННЯ

Література ХХ століття

Обов'язкова

1. Акройд П. «Процес Елізабет Крі», «Лондон. Біографія».
2. Апдайк Джон. «Кентавр», «Одружимось».
3. Барнс Дж. «Англія, Англія».
4. Борхес Х. Л. Новели. («Вавилонська бібліотека»)
5. Булгаков М. О. «Майстер і Маргарита», «Біла гвардія», «Дні Турбіних», «Біг» («Утеча»), повісті.
6. Вулф В. «Місіс Делловей».
7. Гакслі О. «О чудовий новий світ!»
8. Гарсія Лорка Ф. «Канте хондо», «Циганське романсеро». «Криваве весілля».
9. Голдінг В. «Володар мух».
10. Гончар О. «Собор».
11. Джойс Дж. «Улісс». Збірка оповідань «Дублінці» (новела «Евелін»). «Джакомо Джойс».
12. Еко У. «Ім'я Рози», «Маятник Фуко».
13. Зюскінд П. «Парфумер» («Запахи»).
14. Кавабата Ясунарі. «Тисяча журавлів». Новели.
15. Камю А. «Сторонній».
16. Кафка Ф. «Перевтілення». «Америка», «Процес».
17. Мак'юен І. «Спокутування».
18. Маркес Г. Г. «Сто років самотності».
19. Орвелл Дж. «1984».
20. Ремарк Е.-М. «Три товариші».
21. Фаулз Дж. «Маг». «Жінка французького лейтенанта». «Колекціонер».
22. Фіцджеральд Ф. Скотт. «Великий Гетсбі». «Ніч лагідна».
23. Хвильовий М. «Я (Романтика)», «Кіт у чоботях».
24. Хемінгвей Е. М. (Гемінгвей Е. М.) Збірка оповідань «У наш час». «Фієста» («І сходить сонце»), «Старий і море».

Додаткова

25. Беккет С. «Чекання на Годо».
26. Белль Г. «Більярд о пів на десяту».
27. Бредбері Р. «451° за Фаренгейтом».
28. Брехт Б. «Галілео Галілей».
29. Вампілов О. «Полювання на качок».
30. Вільямс Т. «Трамвай «Бажання»».
31. Воннегут К. «Бійня № 5».
32. Гессе Г. «Гра в бісер».
33. Дьоблін А. «Берлін, Александерплац».
34. Дюрренмат Ф. «Візит старої дами».
35. Еліот Т. С. «Порожні люди».
36. Зам'ятін М. «Ми».

37. Йонеско Е. «Носороги».
38. Камю А. «Чума».
39. Кізі К. «Політ над гніздом зозулі».
40. Коельо П. «Алхімік».
41. Кортасар Х. «Гра в класики».
42. Кундера М. «Нестерпна легкість буття».
43. Льюїс К. С. «Хроніки Нарнії».
44. Манн Г. «Молоді літа короля Генріха IV».
45. Манн Т. «Смерть у Венеції». «Трістан». «Будденброки».
46. Моем В. С. «Місяць і мідяки». «Театр». Оповідання (2–3 на вибір)
47. Мердок А. «Чорний принц».
48. Олбі Е. «Хто боїться Вірджинії Вулф?»
49. Павич М. «Хозарський словник».
50. Пінчон Е. «Ентропія».
51. Поезії (Бальмонт К., Блок О., Єсенін С., Цветаєва М.)
52. Сартр Ж.-П. «Мухи».
53. Селінджер Дж. Д. «Ловець у житті».
54. А. де Сент-Екзюпері. «Маленький принц».
55. Стрінберг А. «Фрекен Юлія».
56. Толкієн Дж. Р. Р. «Володар пернів».
57. Фолкнер В. «Серпневе світло».
58. Хеллер Дж. «Пастка на дурнів».
59. Чапек К. Війна із саламандрами.
60. Шолохов М. «Тихий Дон» (том 1).

СХЕМИ АНАЛІЗУ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ

Схема аналізу художнього напрямку, течії, стилю

1. Визначення художнього напрямку.
2. Хронологічні межі його становлення й розвитку. Періоди (якщо є).
3. Основний принцип напрямку.
4. Ознаки (особливості філософських поглядів, естетики, художні засоби тощо).
5. Основні представники в літературі й інших видах мистецтва, їхні твори.

Схема літературознавчого аналізу прозового тексту

1. Соціально-історичні умови, час і місце написання твору. Задум письменника. Історія створення й видання твору. Назва твору.
2. Присвята, наявність епіграфа.
3. Місце у творчості автора (відповідно до творчих пошуків автора, його естетичних принципів).
4. Літературний рід (епос, лірика, драма).
5. Жанр твору (жанр визначає добір художніх засобів, масштаб відтворення дійсності).
6. Тема та ідея твору. Спільність / відмінність мотивів з іншими творами автора. Засоби вираження ідеї твору.
7. Проблематика твору (містить указівку на світоглядні принципи автора).

8. Хронотоп.
9. Композиція.
10. Пафос твору (емоційна тональність).
11. Образна система (образи персонажів, образ наратора).
12. Художні особливості твору (тропи, стилістичні фігури тощо).
13. Засоби вираження ідеї. Авторська позиція і власна інтерпретація тексту.
14. Спільність / відмінність мотивів з творами інших авторів (у контексті національного та світового літературного процесу).
15. Естетична цінність твору. Літературно-критична оцінка твору. Власна думка студента про твір.

Схема літературознавчого аналізу уривку прозового тексту

1. Короткі відомості про твір, назву, автора, художній напрям, у якому написано твір.
2. Тема та ідея твору.
2. Місце епізоду в композиції твору, особливості дії та персонажів.
3. Структурно-сміслові зв'язки епізоду з подіями у творі.
4. Мікротема епізоду.
5. Участь персонажів у подіях, прийоми розкриття їхніх характерів, учинків і мотивів у цьому епізоді.
6. Основна ідея епізоду, позиція автора. Зв'язок з головною ідеєю твору.
7. Особливості хронотопу,
8. Специфіка наративної манери автора. Художні засоби в уривку (лексика, тропи, синтаксичні фігури).
9. Роль поданого уривку в розвитку сюжету, у розкритті основної ідеї твору.

Схема літературознавчого аналізу поетичного тексту

1. Назва твору, прізвище автора. Назва збірки, до складу якої належить.
2. Соціально-історична ситуація, час і місце написання твору.
3. Історія створення поезії. Назва твору.
4. Присвята, епіграф (якщо є).
5. Місце у творчості автора (відповідно до творчих пошуків автора, його естетичних принципів).
6. Художній напрям, репрезентований цим твором.
7. Літературний рід і жанр твору (жанр визначає добір художніх засобів, масштаб відтворення дійсності).
8. Провідні мотиви твору.
9. Тема та ідея твору. Спільність мотивів з іншими творами автора.
10. Композиція. Хронотоп.
11. Пафос твору (емоційна тональність).
12. Образ ліричного героя та інших персонажів (якщо такі є).
13. Визначити ключові образи, указати спосіб їх появи в тексті (названі прямо, виникають у підтексті...).
14. Художні особливості твору (лексика, тропи, стилістичні фігури, звукопис тощо).

15. Особливості віршової форми (строфіка, ритміка, віршовий розмір, типи рим, інтонація).

16. Засоби вираження ідеї. Авторська позиція і власна інтерпретація поетичного тексту.

17. Специфіка національного менталітету й культурних особливостей певної епохи.

18. Спільність / відмінність мотивів з творами інших авторів (у контексті національного та світового літературного процесу).

Схема літературознавчого аналізу драматичного тексту

1. Соціально-історичні умови, час і місце написання твору. Задум письменника. Історія створення та видання твору. Назва твору.

2. Присвята, епіграф (якщо є).

3. Місце у творчості автора (відповідно до творчих пошуків автора, його естетичних принципів).

4. Літературний рід (епос, лірика, драма) і жанр твору (жанр визначає добір художніх засобів, масштаб відтворення дійсності).

5. Проблематика твору (містить указівку на світоглядні принципи автора).

6. Тема та ідея твору. Спільність мотивів з іншими творами автора.

7. Хронотоп.

8. Композиція.

9. Пафос твору (емоційна тональність).

10. Образна система (образи персонажів). Засоби характеристики героїв.

11. Художні особливості твору (тропи, стилістичні фігури тощо).

12. Спільність / відмінність мотивів з творами інших авторів (у контексті національного та світового літературного процесу).

13. Естетична цінність твору. Літературно-критична оцінка твору. Власна думка студента про твір.

Приблизний план рецензії на книгу, виставу, фільм

1. Бібліографічний опис твору. Для книги: автор, назва, жанр, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок. Для вистави або фільму: назва, режисер-постановник, театр (якщо вистава), рік знімання фільму чи виходу вистави.

2. Коротко про автора / режисера.

3. Сюжет коротко.

4. Творчий задум автора та його втілення (тема, ідея, проблематика, спільне й відмінне постановки з книгою).

5. Жанр і композиція.

6. Оцінка майстерності акторів (для фільму чи вистави).

7. Актуальність і значення твору.

8. Письменницькі чи режисерські вдалі рішення, інтер'єр, декорації, музика, спецефекти тощо.

9. Позитивні ознаки / досягнення автора, режисера чи акторів щодо розкриття ідеї.
10. Естетична цінність твору. Літературно-критична оцінка твору.
11. Особисті враження рецензента.
12. Зауваження, поради, побажання до автора, режисера, акторів.
13. Спільність / відмінність мотивів з творами інших авторів (у контексті національного та світового літературного процесу).
14. Загальна оцінка книги, вистави, фільму.

ТЕМИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ

(у вигляді есе, рецензії, літературно-критичного нарису або презентації, обсяг 5 сторінок або 10–15 слайдів із бібліографією)

1. Новаторство Дж. Джойса-модерніста.
2. Порівняльна характеристика соціальних устроїв в антиутопіях.
3. Художній світ Е. М. Ремарка.
4. Новелістика Ф. Кафки.
5. Біблійні мотиви в зарубіжній літературі ХХ століття.
6. Художній світ Ясунарі Кавабата.
7. Особливості драматургії Федеріко Гарсія Лорки (один твір на вибір).
8. Київ у творчості М. Булгакова.
9. Лондон у художніх творах англійських письменників ХХ століття.
10. Роман «Великий Гетсбі» Ф. С. Фіцджеральда як відображення «епохи джазу» у США.
11. Перша світова війна в зарубіжній літературі ХХ ст. (один твір на вибір).
12. Друга світова війна в зарубіжній літературі ХХ ст. (один твір на вибір).
13. Дитяча зарубіжна література ХХ століття (літературознавчий аналіз одного твору на вибір).
14. Проблематика масової літератури ХХ століття (один твір на вибір).
15. Література «втраченого покоління»: представники, тематика творів, художні особливості.
16. Особливості розвитку реалізму в літературі ХХ століття.
17. Алюзії та ремінісценції в романі Умберто Еко «Ім'я троянди».
18. Алюзії та ремінісценції в романі «Парфумер» П. Зюскінда.
19. Добро і зло в романі «Володар мух» В. Голдінга.
20. Оповідання Х. Л. Борхеса.
21. Алюзії та ремінісценції в романі Дж. Фаулза «Маг».
22. Інтертекстуальність у романі Дж. Фаулза «Жінка французького лейтенанта».
23. Морально-етична проблематика романів Дж. Апдайка (твір на вибір).
24. Жанрова своєрідність сучасної масової літератури (вестерн, детектив, фентезі, містика, кіберпанк, сіквел, комікс тощо).
25. Проблема вибору в зарубіжній літературі ХХ століття.

ПИТАННЯ ДЛЯ ІСПИТУ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ СТ.

1. Загальна характеристика літературного процесу ХХ ст.
2. Передумови розвитку літератури першої половини ХХ ст.
3. Передумови розвитку літератури другої половини ХХ ст.
4. Модерністські течії в літературі та мистецтві першої половини ХХ ст.
5. Дадаїзм у західній літературі. Представники.
6. Сюрреалізм як літературно-мистецький напрям. Представники.
7. Екзистенціалізм як філософський та літературно-мистецький напрям.
8. Футуризм як літературно-мистецький напрям. Представники.
9. Розвиток реалістичної літератури в першій половині ХХ ст.
10. Соціалістичний реалізм як творчий метод: особливості, тематика.
11. Неоромантизм у першій половині ХХ ст.: особливості, представники.
12. Жанр антиутопії в літературі ХХ ст.
13. Філософський роман у літературі ХХ ст.
14. Детективний жанр. Жанр конспірологічного роману.
15. Постмодернізм як світоглядна система, ідеологія і творчий метод.
16. Література Франції ХХ ст.
17. Література Німеччини ХХ ст.
18. Література Великої Британії ХХ ст.
19. Література США ХХ ст.
20. Література Латинської Америки ХХ ст.
21. Японська література ХХ ст.
22. Зарубіжна драматургія ХХ ст.
23. Російська література ХХ ст.: напрями, течії, представники.
24. Творчість Джеймса Джойса. Роман «Улісс».
25. Збірка оповідань Дж. Джойса «Дублінці».
26. Творчість Вірджинії Вулф. Естетичні погляди письменниці. Статті «Сучасна художня проза» і «Російський погляд» («Російська точка зору»).
27. Роман В. Вулф «Місіс Делловей».
28. Творчість М. Булгакова (цикл «Нотатки юного лікаря»; оповідання про Громадянську війну 1918-1920 рр.; повість «Собаче серце». Драматургія письменника (п'єси «Дні Турбіних», «Біг»).
29. Роман М. Булгакова «Біла гвардія».
30. Роман М. О. Булгакова «Майстер і Маргарита».
31. Творчість Ернеста Хемінгуея. Роман «Фієста (І сходить сонце)».
32. Повість Е. Хемінгуея «Старий і море».
33. Збірка оповідань Е. Хемінгуея «У наш час».
34. Творчість Дж. Фаулза. Роман «Маг».
35. Романи Дж. Фаулза «Колекціонер» і «Жінка французького лейтенанта».
36. Творчість В. Голдінга.
37. Роман В. Голдінга «Володар мух». Поняття про роман-притчу, роман-параболу.

38. Творчість Альбера Камю. Роман «Чума». Повість «Сторонній».
39. Творчість Умберто Еко.
40. Роман У. Еко «Ім'я Рози».
41. Роман У. Еко «Маятник Фуко» як зразок конспірологічного роману.
42. Творчість Г. Гарсія Маркеса.
43. Роман Г. Гарсія Маркеса «Сто років самотності».
44. Творчість Хорхе Луїса Борхеса.
45. Творчість Я. Кавабата. Утілення філософії та естетики дзен у творчості письменника.
46. Творчість Ф. Гарсія Лорки. Лірика поета. Поняття про канте хондо.
47. Драма Ф. Гарсія Лорки «Криваве весілля».
48. Українська література першої половини ХХ ст.
49. Українська література другої половини ХХ ст. Творчість українських письменників-шістдесятників.
50. Творчість Ф. Кафки. Романи «Америка» і «Процес».
51. Тема відчуження в новелі Ф. Кафки «Перевтілення».
52. Творчість Олдоса Гакслі. Роман «О дивний новий світ».
53. Творчість Дж. Орвелла. Роман «1984».
54. Творчість П. Акройда. Роман-біографія «Лондон».
55. Жанрова своєрідність роману П. Акройда «Процес Елізабет Крі».
56. Творчість Ф. С. Фіцджеральда. Романи «Великий Гетсбі», «Ніч лагідна».
57. Творчість П. Зюскінда. Роман «Парфумер» («Запахи»).
58. Творчість Дж. Апдайка. Романи «Кентавр» та «Одружімося».
59. Творчість Джуліана Барнса. Роман «Англія, Англія».
60. Творчість І. Мак'юена. Роман «Спокутування».

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Авангардизм (фр. *передовий загін*) – сукупність різних «лівих» (бунтарських) напрямів (сюрреалізм, дадаїзм, футуризм, кубізм та ін.) у літературі та мистецтві початку ХХ століття, які відмовилися від прийнятих художніх норм і традицій як таких, що нібито вичерпали свої можливості, а також проголосили виняткову суб'єктивність мистецтва і необмежену свободу художньої творчості, заперечували життєподібність образів, пропонували творити мистецтво немистецькими засобами, наполягали на потребі сміливих експериментів для вироблення нових, позамистецьких засобів відтворення й осмислення явищ дійсності: гіпертрофованої абсурдної форми, геометричних фігур, цифр тощо та довільний їх монтаж. Представники: Л. Арагон, Г. Аполлінер, А. Бретон, П. Елюар, В. Маяковський, В. Хлебников.

Алегорія (грец. *allegoria* – інакомовлення) – художній троп, що передбачає вираження абстрактних понять та ідей у конкретних образах твору (у байках, притчах, параболах). Наприклад, у байках Г. С. Сковороди Бджола уособлює працелюбність, а Шершень – лінощі або крадія.

Алюзія (лат. *allusio* – натяк, жарт) – стилістичний прийом, коли в художньому творі використовують певні слова, словосполучення, поетичні фрази, які вказують, натякають на відомі міфологічні, біблійні, культурні, історичні чи політичні факти або художні твори. Це особливий засіб передання додаткової, «закодованої» інформації, який вводять у текст без покликань (посилань) і пояснень та який має бути розгаданий обізнаним читачем.

Амбівалентність – суперечливе, «роздвоєне» емоційне переживання певного явища (одночасна симпатія та антипатія).

Аналіз літературного твору – вивчення художнього твору, його частин і зв'язків між ними. Літературознавчі школи по-різному розглядають та оцінюють художні тексти. Універсальним є намагання з'ясувати особливості змістовного й формального наповнення художнього тексту: який зміст виражено за допомогою якої форми і який зміст приховано за певними формальними особливостями тексту. Завдяки аналізу стає можливим і синтез (правильне розуміння змістовно-формальної своєрідності твору). Усвідомлення змісту твору називають інтерпретацією, а форми – терміном «стиль». Виявлення таких особливостей художніх текстів є складником методології літературознавства.

Антиутопія («анти-» і «утопія»), або **дистопія**, **какотопія** (від грец. «погане місце») – у художній літературі й кіномистецтві зображення суспільного ладу, який для автора є негативним, небажаним, неприйнятним, оскільки призводить до небезпечних наслідків, пов'язаних з безвідповідальними, злочинними експериментами над людством задля його «поліпшення» чи втілення принадливих соціальних ідеалів.

Архетип – прообраз, праформа, модель, часто повторювані образи, сюжети, мотиви у фольклорних і літературних творах (наприклад: Прометей, Мойсей, Дон Кіхот, Гамлет, Фауст). Міфічні образи стали архетипами, тобто основою для художньої творчості.

Белетристика (франц. *belles lettres* – красне письменство) – художня проза загалом (романи, повісті, оповідання) або прозові твори невисокого художнього рівня (авантюрні романи, детективи, фентезі), які часто вважають розважальними, розрахованими на «наївного читача», частиною «масової літератури» (на відміну від інтелектуальної прози).

Бестселер (англ. *best seller* – книга, на яку є високий попит) – книга, яка є популярною, модною серед читачів і яку швидко розкуповують.

Біблеїзм – слово, словосполучення, фразеологізм, афоризм, цитата, запозичені з Біблії або переосмислені під впливом біблійних текстів.

Вставний епізод (вставна новела) – невеликий, відносно незалежний твір або фрагмент твору в межах епопеї, роману, повісті, поеми, що має свою сюжетну лінію і пов'язаний з основним текстом за жанром, задумом, тематикою, проблематикою тощо.

Гумор – різновид комічного, який полягає у відображенні смішного або часткових недоліків у життєвих подіях і людських характерах.

Дадаїзм (франц. *dada* – дерев'яний коник; слово обрано в словнику навімання) – авангардистська літературно-мистецька течія, що виникла 1916 р. і передбачала створення художніх форм позахудожніми засобами (наприклад колажі з різних паперових видань і виробів, предметів), епатаж, заперечення реалізму, зокрема в літературі – відмову від традиційних норм, стихійну словотворчість, розкладання слів на звуки (фонетична поезія).

МІСЯЧНО

<i>в одну із дірок</i>	<i>собаки</i>
<i>потойбічних прерій</i>	<i>чорними й сірими мордами</i>
<i>чорний кіт спустив</i>	<i>прагнуть стягнути</i>
<i>золотого хвоста</i>	<i>і люди завили мов собаки</i>
<i>місяць</i>	<i>на місяць</i>
<i>помастив яйцем</i>	<i>забувши сором</i>
<i>димарі й місто</i>	<i>ууу вав</i>
<i>уу вав ав уу ав</i>	(Гео Шкурупій)

Декаданс, декадентство (фр. *decadence* от лат. *decadentia* – занепад) – назва кризових явищ західноєвропейської та російської культур II половини XIX – початку XX століть, яким властиві передчуття перехідного періоду («кінця століття»), усесвітнього занепаду, «пришвидшення історії», переоцінення цінностей, тому виникають нові художні тенденції з настроями песимізму, зневіри, розчарування, з ознаками естетизму, індивідуалізму, аморалізму. Існував насамперед у вигляді деяких елементів у творчості певних письменників (Ш. Бодлер, Ж.-К. Гюїсманс, О. Вайльд, К. Бальмонт).

Деконструктивізм – принцип аналізу тексту, що передбачає «блокування» процесу розуміння, тобто демонстрування принципової неминучості помилки будь-якого розуміння тексту. Основне поняття – деконструкція – виявлення внутрішніх суперечностей у тексті, які приховані та не помічені і «наївним» читачем, і навіть автором та які залишилися від якихось попередніх дискурсів, з'являються внаслідок багатозначності, зміщення смислових меж, очікування іншого сенсу.

Детектив (англ. *detective* – агент розшуку, з лат. *detectio* – розкриття) – пригодницький художній твір (найчастіше прозовий), що описує розкриття загадкової події, переважно злочину. Популярні автори цих творів – Едгар По, Вілкі Коллінз, Артур Конан Дойл, Агата Крісті, Ж. Сіменон, Ю. Смолич, Ю. Дольд-Михайлик та ін.

Дзуйхіцу – у японській культурі прозовий твір невеликого обсягу й довільної форми, у якому автор записує всі свої враження, думки, переживання.

Дискурс (франц. *discours*, від лат. *discourse* – мовлення, висловлення, розмова, доведення) – наділений значенням фрагмент усного чи письмового мовлення певної проблематики. Одиниці дискурсу – конкретні висловлювання, що функціонують за різних культурних, соціальних, історичних, професійних, часо-просторових умов, які обов'язково мають бути враховані під час його аналізу та інтерпретації. Тобто єдність мовлення та ситуації, за якої воно

відбувається (умови перебігу мовленнєвого акту, невисловлені наміри, інший позамовний контекст).

Екзистенціалізм (лат. *existentia* – існування) – напрям, який сформувався в європейській філософії та літературі в 1930–1940-і роки, досяг розквіту в 1950–1960-і роки та змальовував існування людини переважно в ситуаціях боротьби, страждання, смерті, оскільки відбивав настрої інтелігенції, розчарованої трагічною невлаштованістю людського життя. У зв'язку із цим письменники у творах зображують ситуації, у яких виявляються абсурдність світу, страх, відчай, самотність, страждання людини, відчуженість її від суспільства. На думку екзистенціалістів, особистість має бути вільною, тоді вона творить, ризикує, шукає сенс буття. Джерела напряму – у працях філософа С. К'єркегора (XIX ст.), перші умонастрої – у творах Ф. Достоєвського, Ф. Кафки, Р.-М. Рільке, Т. С. Еліота, Яскраво виражений у творах філософів і письменників Ж.-П. Сартра, А. Камю, пізніше деякі аспекти – у творах таких авторів, як А. Жід, Ж. Ануї, В. Голдінг, Дж. Фаулз, Г. Носсак, А. Деблін та ін. В українській літературі виявився у творчості В. Підмогильного, Т. Осьмачки, В. Барки, В. Стуса, Вал. Шевчука та ін.

Експресіонізм (франц. *expression* – вираження, виразність) – літературно-мистецький напрям, що постав на початку ХХ ст. у Німеччині насамперед у малярстві, а потім поширився на інші види мистецтва. Серед ознак напряму – суб'єктивізм зображення, ірраціональність, інтуїтивізм осягнення світу, зображення не тільки миттєвого враження людини від події, але й фізичного та емоційного стану натури, «нервова» емоційність, деформація форм, різка контрастність змалювання, фрагментарність, гротескність, оновлення формально-стилістичних засобів, мотив «маленька людина у великому байдужому місті». Поширений у Німеччині, Росії. Представники: Г. Тракл, Ф. Верфель, Ф. Кафка, М. Брод, Р. Марія Рільке, В. Стефанік, Ю. Клен.

Елітарна література – художні твори, призначені здебільшого для освічених верств населення, здатних на підставі власної читацької та інтелектуальної практики «розшифрувати закодований у творі сенс».

Есе (фр. *essai* – спроба, нарис) – невеликий прозовий твір із довільною композицією, вільним розкриттям питання, логічним викладом суб'єктивних вражень і думок автора.

Збірка – назва видання творів певного автора, які близькі за тематикою, мотивами або належать до певного періоду творчості письменника. Наприклад, збірки «З вершин і низин» (1887, 2-е видання 1893 р.) і «Зів'яле листя» (1886–1896) І. Я. Франка є зразками відповідно громадянської та інтимної лірики.

Імажизм (франц. *image* – образ) – модерністська течія в англійській та американській поезії в 1910–1920-і роки, представники якої перебували на позиціях філософії інтуїтивізму та теорії французького символізму, визнавали значущість образу в поезіях, обстоювали «чистий образ», культивували вільний вірш, гру ритмів, передавали суб'єктивні враження. Представники: Томас Г'юм,

Езра Паунд, Томас Стернз Еліот, Річард Олдінгтон, Дж. Флетчер. Поезія Б.-І. Антонича мала певні ознаки такої течії.

Імажинізм (франц. *image* – образ) – літературна течія, що з'явилася в російській поезії в перші роки після Жовтневого перевороту. Представники літературної групи – В. Шершеневич, А. Марієнгоф, С. Єсенін (вийшов 1922) – визнавали художній образ як самоціль поезії, обстоювали єдність образів в одному творі, експериментували з поетичними формами й римами, відмовляючись від дієслів і прийменників, створювали штучні образи-метафори.

Імпресіонізм (франц. *impression* – враження) – модерністський художній напрям, що передбачає безпосереднє фіксування миттєвих вражень і переживань від споглядання дійсності. Виник у французькому малярстві в останній третині ХІХ ст., у літературі виявлявся ще й у першій третині ХХ ст. Митці ставили за мету передати миттєві рухи, плинність форми, враження від яскравих образів, відтворити кольори, світлотіні, звукові барви реальності, тому у творах наявні суб'єктивність, уривчастість, фрагментарність зображення, ліричні монологи, незакінчені думки, увага до деталей та пейзажів. Представники: П. Верлен, О. Вайльд, К. Гамсун, М. Коцюбинський, М. Хвильовий.

Індивідуалізм – риса світогляду, за якого окремих індивідів самопротиставляється колективу та суспільству.

Інтелектуальна проза – художні прозові твори, у яких переважають роздуми автора, наратора або персонажів на соціально-філософські теми порівняно з емоційно-чуттєвим зображенням дійсності. До читання таких текстів слід бути інтелектуально підготовленим.

Інтертекстуальність – наявність певних зв'язків між літературними творами різних авторів, коли одні художні тексти або їхні частини явно чи неявно посилаються на інші («так званий діалог культур», за М. Бахтіним) за допомогою цитат, алюзій, ремінісценцій, пародій, стилізацій тощо. Частіше термін застосовують для аналізу модерністських і постмодерністських творів. Незважаючи на ці «культурні запозичення», автори в такий спосіб створюють цілком оригінальні тексти.

Іронія – художній засіб, який передає приховану насмішку, коли слова в мовленні набувають значення, протилежного буквальному змісту.

Історичний роман – епічний твір, який художньо відтворює певну епоху, поєднуючи історичну правду з художнім вимислом, домислом, історичних осіб з вигаданими. Часто може використовуватися для проєкції історичних подій на злободенні проблеми сучасності з виховною метою. Серед авторів історичних романів – Вальтер Скотт, П. Куліш, С. Склярєнко, П. Загребельний та ін.

Кіноповість – повість, написана як сценарій кінофільму.

Колізія – зіткнення протилежних сил, інтересів, переконань, мотивів, джерело конфлікту та форма його реалізації в художньому творі.

Комічне – естетична категорія, що дає можливість осягнути світ, виявити недосконале й неповноцінне за допомогою сміху без співчуття, страху, пригнічення.

Композиція – побудова твору, зумовлена його змістом і жанром, тобто розміщення та взаємозв'язок розділів і підрозділів, частин, сцен, епізодів.

Літературна критика – відносно самостійний вид творчої діяльності із власними жанрами (переважно науково-публіцистичними), покликаний аналізувати творчість письменників, тлумачити сенс творів, надавати певні оцінні тези щодо їх естетичної вартості, виявляти тенденції в розвитку літературного процесу, впливати на літературний процес і суспільну свідомість.

Літературний процес – історичний розвиток і функціонування національної та світової літератури.

Магічний реалізм – художній метод у світовій літературі, що виник у ХХ ст., коли в реалістичні картини вводять магічні, містичні, міфологічні елементи. Властивий насамперед латиноамериканській літературі (Х. Л. Борхес, А. Кампентьер, Х. Кортасар, Г. Гарсія Маркес). Найвизначеніший у М. Булгакова, Харукі Муракамі, М. Павича, М. Кундери та ін. В українській літературі елементи магічного реалізму – у «хімерних» творах О. Стороженка, М. Йогансена, О. Ільченка, В. Земляка.

Масова література – зазвичай спрощена розважальна література, яка, на відміну від елітарної, призначена для широких мас читачів, не підготовлених до сприйняття інтелектуальних творів. Такі книги містять пригодницькі, детективні або звulгаризовані романтичні сюжети, готові культурні моделі, здебільшого закінчуються «хепі-ендом». Виходять великими накладками, оскільки мають комерційний попит. Серед жанрів: бойовики, трилери, комікси, детективні, любовні, фантастичні романи, фентезі тощо.

Міф – оповідання про уявлення стародавніх народів про походження Всесвіту, богів, явищ природи, легендарних героїв, загалом про світ і місце людини в ньому.

Модернізм – сукупність літературних напрямів кінця останньої третини ХІХ ст. – першої третини ХХ ст., який відзначався суб'єктивізмом, психологізмом, антиреалістичною спрямованістю, експериментаторством, пошуком нових форм у мистецтві й літературі (пріоритет форми над змістом), створенням власних міфів, тяжінням до умовних засобів, наданням переваги творчій інтуїції, поцінуванням ліричних форм, прагненням до оновлення мистецтва й створення нової художньої реальності, Складники модернізму – символізм, імпресіонізм, неоромантизм тощо. Представники: Ш. Бодлер, А. Рембо, П. Верлен, О. Вальд, М. Метерлінк, М. Пруст, Дж. Джойс, М. Вороний, М. Коцюбинський. Їхні твори переважно не для широких мас.

Напрямок літературний – тип духовно-практичного освоєння світу, який властивий певному колу письменників (літературному угрупованню), що мають спільні погляди на літературний процес, змістову структуру, особливості художньої форми, і який становить своєрідний етап у поступальному художньому розвитку.

«Неокласицизм» – умовна назва невеликої неформальної групи київських письменників, перекладачів і літературознавців 1920 – початку 1930-х років, які захоплювалися античною лірикою, намагалися брати приклад з досконалої

літератури минулих епох, застосовували античні теми, мотиви й образи, орієнтувалися на загальнолюдські цінності та ідеали, дбали про довершеність форми й змісту ліричних творів, цінували творчий інтелект, дотримувалися естетичних принципів духовного оновлення художньої свідомості та нації, відмежовувалися від так званої пролетарської літератури і позамистецьких (пробільшовицьких) літературних угруповань. Представники – М. Зеров, М. Драй-Хмара, Юрій Клен (Освальд Бургардт), М. Рильський, П. Филипович.

Оповідання – малий за обсягом прозовий твір, який має динамічний розвиток сюжету, зображує один чи декілька епізодів із життя персонажів. У такому творі декілька дійових осіб, події відбуваються в обмеженому часі, описів мало, характери вже сформовані.

Пастиш – термін постмодернізму, що називає вторинний твір-продовження (літературний, музичний тощо) або іншу сюжетну версію оригіналу. І цей новий твір іронічно імітує стиль робіт певного автора (авторів), зберігає персонажів, час і місце дії тощо. Це ніби пародія, однак з дотепним шануванням чи грайливим наслідуванням, тобто залишається емоційно нейтральним твором (пастиші про Шерлока Холмса).

Пафос – емоційно-оцінне ставлення письменника до зображуваної у творі дійсності, яке відзначається емоційною напругою, силою почуттів; головний настрій твору. Види пафосу: героїчний, трагічний, комічний, урочистий, заперечний, утверджувальний, сентиментальний, романтичний тощо.

Плюралізм – множинність думок, поглядів, напрямів тощо.

Повість – середній за обсягом епічний прозовий твір, що має переважно однолінійний сюжет, головних і другорядних персонажів, змальовує певну кількість епізодів із життя героя, менший за колом проблем, ніж роман.

Постмодернізм – загальна назва для сучасної загальнокультурної та літературної ситуації, зокрема назва тенденцій у мистецтві, що виникли в 1960–1970-і роки після модернізму та авангардизму. Прийнятною для постмодерністів є концепція світу як хаосу, позбавленого логіки та причиново-наслідкових зв'язків. Поширеними є прийоми «гри», інтертекстуальності, «діалогу культур», риси еkleктики (навмисне поєднання різних стилів і жанрових форм), багат шаровість текстів, часові зсуви. Головні ознаки: культ незалежної особистості, потяг до міфологізму, універсальність проблематики, стирання меж між високим мистецтвом і кітчем, епатажність, буфонада, переоцінення традицій модернізму та авангардизму, тенденція до змінення функцій автора й героя (зникнення авторської функції), іронічність, пародійність. Представники: У. Еко, Дж. Фаулз, П. Зюскінд, М. Кундера, М. Павич та ін.

«Потік свідомості» – художній прийом і тип викладу в літературних творах ХХ ст. (переважно модерністських), що полягає в безпосередньому відтворенні думок, переживань, почуттів, асоціацій як єдиного потоку «ізсередини» душі персонажа, без дотримання логічних і причиново-наслідкових зв'язків (застосовували Дж. Джойс, В. Вулф, Г. Стайн, А.Белій).

Прерафаеліти – група англійських художників і поетів на чолі з Д. Г. Росетті («Прерафаелітське братство»), яким були властиві «аристократизм духу», культ краси і які прагнули відродити традиції передрафаелівської доби (художників Джотто, С. Ботічеллі), поезії Данте Аліг'єрі та англійських романтиків, підвищити значущість мистецтва в тогочасному суспільстві.

Притча – короткий прозовий твір, що в алегоричній формі подає повчальну ідею, тобто містить приховане порівняння. Широко застосовується в релігійних текстах, а у творах ХХ ст. є одним із засобів вираження морально-філософських роздумів письменника, які часто є протилежними загальноприйнятим у суспільстві уявленям.

Ремінісценція (лат. *reminiscentia* – спогад) – відчутний у літературному творі відгомін яких-небудь мотивів, образів, деталей тощо іншого літературного твору. Може виявлятися в схожості композиції, стилістики, фразеології. Ремінісценції бувають явними (пряме цитування) й опосередкованими, підтекстовими. У більшості випадків не усвідомлюються авторами. Прийом розрахований на пам'ять та асоціативне сприймання читача.

Роман – великий за розміром й складний за будовою епічний прозовий (рідше віршований) твір, у якому докладно й у розвитку описано життєві події певної епохи, змальовано одну чи декілька сюжетних ліній, показано історію формування характерів персонажів та умови їх існування протягом досить тривалого часу.

Символізм – художній напрям модернізму (1870–1910-і роки), який виник у Франції, ґрунтувався на філософських ідеях А. Шопенгауера, Ф. Ніцше та в якому конкретний художній образ перетворюється на багатозначний символ. Головними рисами напряму є бунт проти консервативної моралі, визнання інтуїції як основи пізнання світу та мистецтва як виразника, прагнення пізнати таємничі зв'язки між явищами, предметами, почуттями, наявність символів та алегорій, застосування натяків, увага до підсвідомого та сексуального, умовність, культ екзотичних і заборонених тем, культ слова як такого, надмірні формалізм та естетство (захоплення витонченими формами поезій), ускладнені образи та асоціації, мелодійність мови. Представники: Ш. Бодлер, П. Верлен, А. Рембо, С. Малларме (Франція), М. Метерлінк (Бельгія), О. Вайльд (Англія), В. Брюсов, К. Бальмонт, Д. Мережковський, О. Блок (Росія), українці О. Кобилянська, Олександр Олесь, Микола Вороний, Г. Чупринка, П. Карманський, В. Пачовський та ін. (український символізм міцно переплетений із неоромантизмом).

Сюрреалізм (франц. *surrealisme* – надреалізм) – авангардистський напрям у ХХ ст. (1920–1950-і рр.), що був поширеним у різних видах мистецтва та ґрунтувався у філософському аспекті на інтуїтивізмі, фрейдизмі, фантазійному мисленні. Джерелом мистецьких творів визнавали сновидіння, галюцинації. Серед ознак напряму: ірраціональність, антитрадиціоналізм, бунтарство, порушення етичних та естетичних норм, а також норм віршування, увага до всього підсвідомого й несвідомого, інтуїтивізм, парадоксальне поєднання форм, автоматичне письмо (швидкісне занотовування слів, уривків

мовлення, асоціацій, видінь, щоб засвідчити неконтрольоване функціонування думки), несподівані метафори, прагнення до китчу, епатажу, зниження ролі автора, колективна творчість. Основний жанр напряму – поезія, потрібна для вираження внутрішніх переживань. Представники: П. Елюар, Л. Арагон, А. Бретон, Б.-І. Антонич, В. Барка, Е. Андієвська, Ю. Тарнавський.

Утопія – літературний жанр, близький до наукової фантастики, оскільки автор змальовує модель ідеального, бездоганного, на його думку, суспільства. Друге значення цього слова – фантазія, нездійсненна мрія.

Філософські твори – епічні, ліричні, ліро-епічні твори, у яких безпосередньо викладено світоглядні чи етичні переконання автора (або ліричного героя), за допомогою медитації осмислено історичну епоху.

Футуризм – авангардистський напрям першої третини ХХ ст., якому притаманні заперечення традицій у мистецтві, прагнення до його деестетизації та дегуманізації, бунтарство, експериментаторство, культ урбанізму, техніки, грубих речей. Виник в Італії 1909 р. Представники – італієць Томазо Марінетті, росіяни І. Север'янін, В. Маяковський, В. Хлебников, українські письменники Михайль Семенко, О. Влизько, С. Гординський.

Цикл – сукупність літературних творів одного жанру, що об'єднуються в певну художню цілісність згідно із задумом автора за близькістю тематики, мотивів і хронотопу, спільністю образів, схожістю манери викладу й стилізового оформлення. Приклади: цикл середньовічних легенд про короля Артура і рицарів Круглого столу, цикл оповідань А. Конан Дойла про Шерлока Холмса.

Шістдесятники – творче покоління 1960-х років, що сформувалося в радянському суспільстві в невеликий період «потепління» тоталітарної системи, осудження сталінізму, реабілітації деяких представників «розстріляного відродження». Це покоління поступово звільнялося від ілюзій щодо справедливого радянського ладу й обстоювало ідею відродження національної самосвідомості. У літературних творах шістдесятників оновлено художні форми, поширено ідеї гуманізму, розширено тематику творів (історична пам'ять, екологія, підкорення космосу, стандартизація особистості за умов розвитку науки, важливість національних ідей і свідомості). Ознаки – активний патріотизм, антропоцентризм, інтелектуалізм, естетизм, єдність традицій і новаторства, відстоювання свободи митця, критика соцреалізму. Представники – І. Драч, В. Симоненко, Л. Костенко.

Центон – стилістичний прийом (різновид літературної гри), що передбачає введення в художній твір певного автора всім відомих рядків із різних (чужих!) літературних творів без посилання на них, що й відрізняє його від цитати. Художній твір, побудований в такий спосіб, є новим, розвиває ідеї першоджерела чи використовує контраст для пародіювання попереднього твору.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
щодо проведення практичних занять та організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

У 3-х ч.

*(для студентів 2 курсу денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти, спеціальності
035 – Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська)*

Частина 3

Укладачі: **МИХАЙЛОВА** Тетяна Віталіївна,
КЕЛЮХ Ольга Юріївна

Відповідальний за випуск *О. Л. Ільєнко*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *Т. В. Михайлова*

План 2021, поз. 533М

Підп. до друку 19.10.2021. Формат 60 × 84 / 16.
Електронне видання. Ум. друк. арк. 3,5.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.